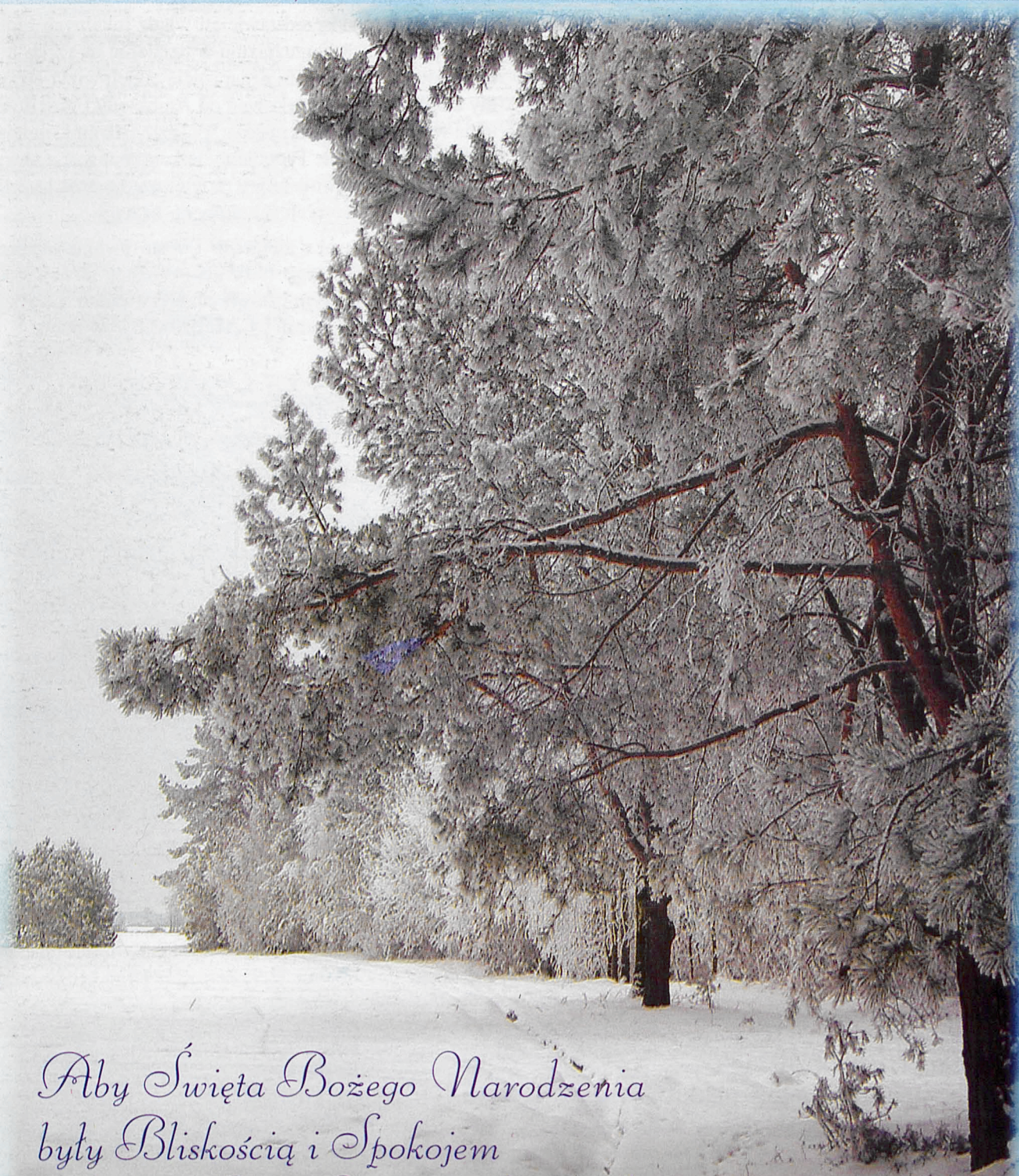

*Aby Święta Bożego Narodzenia
były Bliskością i Spokojem
a Nowy Rok- Dobrym Czasem " K. I. Gałczyński*

Droży Czytelnicy

Mija kolejny rok. Był on dla Polski szczególnie znaczący. W czerwcu w głosowaniu referendalnym Naród opowiedział się za przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej. W przyszłości będzie to miało wpływ na wiele zmian strukturalnych w rolnictwie i polskiej wsi.

W momencie przystąpienia Polski do Unii Europejskiej, polscy rolnicy zostaną objęci Wspólną Polityką Rolną. Dla każdego mieszkańca obszarów wiejskich pełna wiedza o przepisach i wymogach, które zaczną obowiązywać po przystąpieniu do UE, może stać się sprawą "być albo nie być". Tę wiedzę rolnik musi sobie przyswoić by po przystąpieniu do UE, jego gospodarstwo mogło prawidłowo funkcjonować. Dlatego też ważne jest aby rolnicy i mieszkańcy obszarów wiejskich otrzymali przede wszystkim rzetelną i szczegółową informację. Jest to jedno z zadań jakie mamy do wykonania w najbliższym czasie. Realizujemy je między innymi poprzez udział w kampanii informacyjnej na temat dopłat bezpośrednich i innych środków pomocowych Unii Europejskiej oraz integrację społeczeństw. Jest to trudne zadanie, szczególnie w chwili gdy pomimo zakończenia negocjacji nie znamy jeszcze wszystkich ostatecznych rozstrzygnięć. Sądzę, że dzięki wiedzy i odpowiedniemu wykorzystaniu informacji łatwiejsze stanie się skorzystanie z możliwości wsparcia polskiego rolnictwa.

Od szeregu lat Ośrodek w Grabanowie jest organizatorem wizyt gości z Unii Europejskiej w naszym regionie. Próbuje pokazać polską rzeczywistość bez mitów i uprzedzeń. Dzięki tym spotkaniom wizerunek polskiego

rolnictwa ściany wschodniej, nabrał zupełnie innego wymiaru. Uwidacznia się to w artykułach prasowych, audycjach telewizyjnych emitowanych w krajach Unii Europejskiej a także w spostrzeżeniach członków delegacji odwiedzających nasz region. W połowie października odwiedził nas Pan Bruno Hot Wiceminister Rolnictwa Francji. Pan Hot był pod wrażeniem dynamizmu przedstawicieli władz lokalnych biorących udział w dyskusji i entuzjazmu w działaniu na rzecz rozwoju obszarów wiejskich. Za organizację takich wizyt otrzymujemy ciepłe słowa podziękowań od Ambasady Francji. Wizyty takie wytworzą więzi między społeczeństwami silniejsze niż działania polityczne. Próbuje je kontynuować a nawet rozszerzać, czego dowodem jest nawiązany kontakt i możliwość wyjazdu grupy naszych rolników do Francji.

Działania na rzecz integracji i dostosowania naszego rolnictwa do efektywnego funkcjonowania w nowej rzeczywistości były i są naszym naczelnym wyzwaniem. Dokładać będziemy wszelkich starań by zrealizować je w pełni.

*Z okazji zbliżających się
Świąt Bożego Narodzenia,
pragnę złożyć Wszystkim Czytelnikom
najserdeczniejsze życzenia zdrowia,
spokoju i wielu obfitości
w Nowym 2004 Roku.*

Arkadiusz Szymoniuk

W numerze

Wartość nawozowa słomy.....	3
Znaczenie odczynu gleby w odżywianiu się drzew owocowych.....	4
Należy przestrzegać zasad.....	5
Poznaj i podejmij decyzję.....	6
Wizytówka Siemienia.....	7
Porady pszczelarskie.....	8
Ochwał u krów.....	9
Odchów i żywienie jałówek.....	10
Od pomysłu do realizacji.....	12
Skala wsparcia rolnictwa polskiego	13
Co daje rachunkowość rolna -FADN.....	15
Konkurs ZIELONE LATA 2003.....	16
Program SAPARD Działanie 4.....	18
Porozumienie na Rzecz Rozwoju Regionu Białskiego.....	19
Wigilijne tradycje.....	20
Boże Narodzenie.....	21

WYDAWCA:

Wojewódzki Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Lublinie
z siedzibą w Końskowoli Oddział w Grabanowie

DYREKTOR WODR

mgr inż. Andrzej Ryl

ZASTĘPCA DYREKTORA

ds. Oddziału w Grabanowie inż. Arkadiusz Szymoniuk

ADRES REDAKCJI:

WODR Oddział Grabanów 21-500 Biała Podlaska
tel.: (0 83) 343 37 92 fax: (0 83) 343 81 98
e-mail: gazeta@cyber.pl

Redaktor Naczelny: Marek Lewandowski

DRUK: Gosp. Pomoc. WODR Poligrafia w Grabanowie

NAKŁAD: 1100 egz.

Powiatowe Zespoły Doradztwa Rolniczego:

Biała Podlaska ul. Żeromskiego 3 tel/fax 343 32 34
Łuków ul. Czerwonego Krzyża 4 tel/fax (0 25) 798 39 58
Parczew ul. Piwonia 50 tel/fax 354 24 74
Radzyń Podlaski ul. Dąbrowskiego 9 tel/fax 352 84 06
Wisznice ul. Warszawska 13 tel/fax 378 22 49

**Benedykt
Lipiński**

Wartość nawozowa słomy

Słoma jako nawóz nie zajmuje ciągle w praktyce należnego jej miejsca. Traktowana jest zwykle jako ściółka ewentualnie pasza. Często spalana jest po zbiorze zbóż. Spalanie słomy jest niedopuszczalne, gdyż prowadzi do strat substancji organicznej oraz azotu i powoduje niszczenie mikroorganizmów glebowych w wierzchniej warstwie gleby. Przeciętnie na powierzchni 1 hektara pozostaje około 5 ton słomy ze zbóż ozimych i rzepaku. W tej masie słomy znajduje się około 30 kg

o zawartości 25% suchej masy odpowiada to 15,5 tony obornika. Poza słomą po zbiorze zbóż pozostają resztki pożywnie, które są znaczącym źródłem dopływu do gleby substancji organicznej. Przeciętnie zboża przy tradycyjnym zbiorze pozostawiają na obszarze 1 ha ok. 4 ton suchej masy resztek pożywnych, z czego 1/3 przypada na ścięgła, a 2/3 na korzenie pozostające w wierzchniej warstwie gleby. Przy zbiorze kombajnowym ilość tych resztek ulega znacznemu zwiększeniu.

Warunkiem przydatności słomy jako nawozu jest odpowiednie jej rozdrobnienie i równomierne rozrzucenie na całej powierzchni pola. Poza tym przy-

wzrost i rozwój roślin szczególnie w początkowym stadium. Związane jest to ze stosunkiem węgla do azotu który wynosi jak 80-100:1. Oznacza to, że na jedną część azotu przypada 80-100 części węgla. Tak niekorzystny stosunek węgla do azotu jest bardzo niekorzystny do rozwoju zasiewów. W oborniku, dla porównania, stosunek ten wynosi jak 20:1, a w substancji organicznej gleby jak 10:1. Szeroki stosunek węgla do azotu w słomie powoduje intensywny rozwój mikroorganizmów, które na budowę swego ciała zużywają azot zawarty nie tylko w słomie, lecz również azot zawarty w glebie. Po obumarciu mikroorganizmów jest on dostępny, ale zbyt późno by początkowy rozwój roślin następował właściwie. Jest to przyczyną, że rośliny okresowo mogą odczuwać niedobór azotu. Podobne zjawisko może mieć miejsce po przyoraniu słomiastego obornika. Zjawiska takie nazywane są często biologicznym unieruchamianiem azotu. Można temu zapobiec poprzez dodawanie do przyorywanej słomy azotu. Azot może być dodawany w nawozach mineralnych / saletra amonowa, mocznik, siarczan amonu i inne / lub w gnojowicy, gnojówce, wodzie gnojowej itp. Dodatek azotu powinien wynosić 0,5 do 0,8 kg na 100 kg na każde 100 kg przyorywanej słomy, czyli 5 do 8 kg/t słomy. Dodatek azotu do przyorywanej słomy zalecany jest szczególnie wtedy, gdy po przyoraniu słomy uprawiane są rośliny ozime, lub gdy gleba jest uboga w azot, głównie dotyczy to gleb lekkich. Jeżeli rośliny uprawiane są dopiero wiosną, można zrezygnować z dodawania azotu, zwiększając dawkę tego składnika pod rośliny uprawiane wiosną. Na glebach zasobnych i o wysokiej zasobności w azot można całkowicie zrezygnować ze stosowania tego składnika na przyorywaną słomę, gdyż rozkład słomy zapewni łatwo dostępny azot z gleby. ■

azotu, 12 kg fosforu, 62 kg potasu, 7 kg magnezu, 17 kg wapna oraz mikroelementy takie jak: bor, miedź, molibden i inne. Jeszcze większą wartość ma słoma rzepakowa, która w 5 tonach zawiera 36 kg azotu, 15 kg fosforu, 106 kg potasu, 109 kg wapna 11 kg magnezu i liczne mikroelementy. Poza składnikami mineralnymi ze słomą do gleby wnoszona jest substancja organiczna, z której w glebie powstaje próchnica, której wartość dla gleby jest ważniejsza od wniesionych składników mineralnych. W 5 tonach suchej masy słomy znajduje się około 4,8 tony substancji organicznej ogółem. Z tego 3,1 tony substancji organicznej podobnej w działaniu z substancją organiczną obornika. W przeliczeniu na obornik

najmniej 75% słomy przyorywanej powinno być pociętej na odcinki o długości 8-10 cm. Wiąże się to między innymi z tym, że rozdrobniona słoma może być dokładniej przyorana oraz szybciej przebiegają procesy rozkładu. Procesy rozkładu przebiegają najkorzystniej, gdy słoma jest przyorywana płytko na głębokość 10 - 12 cm. Szczególnie ważne jest to na glebach ciężkich i wilgotnych. Na glebach lekkich można przyorać słomę bezpośrednio orką głęboką. Płytko przyoraną słomę lub wymieszaną z glebą za pomocą brony talerzowej można po kilku tygodniach przyorać orką głęboką.

Z rozkładem słomy w glebie wiąże się przemiany, które mają wpływ na

*opracował B. Lipiński
na podstawie: „Upowszechnienie
zasad dobrej praktyki rolniczej”
IUNG Puławy, 2003*

Znaczenie odczynu gleby w odżywianiu się drzew owocowych

Spośród wielu czynników wpływających na wzrost i plonowanie uprawianych roślin kwasowość gleb wymienia się jako jeden z najważniejszych. Około 60% gleb Polski użytkowanych rolniczo i ogrodniczo ma odczyn kwaśny lub bardzo kwaśny.

Rośliny uprawiane na glebach kwaśnych mają gorsze warunki wzrostu i rozwoju. Związane jest to z ich niekorzystnymi właściwościami fizycznymi, chemicznymi i biologicznymi, z niedoborem oraz nadmiarem wielu składników pokarmowych, a nawet z toksycznym oddziaływaniem na uprawiane rośliny.

W kwaśnych glebach stwierdza się wysoką koncentrację wodoru, który dla roślin nie jest szkodliwy. O ewentualnym ujemnym oddziaływaniu dużych stężeń wodoru w glebie na wzrost roślin można mówić, gdy jej pH wynosi poniżej 3,0, czego w praktyce nie spotyka się. Wodór znajdujący się w roztworze glebowym charakteryzuje się dużą energią wchodzenia do kompleksu sorpcyjnego gleb, a tym samym wypierania jonów wapnia i magnezu, które następnie wymywane są do głębszych warstw. W dalszej kolejności obserwuje się rozpadanie gruzełków glebowych, próchnica w małym nasyceniu wapniem zmienia się na próchnicę kwaśną, a więc gorszą.

W glebie o dużym stężeniu wodoru

rozwój korzeni jest mocno osłabiony. W glebach kwaśnych o pH poniżej 5,5 wzrasta zawartość ruchliwych form glinu i manganu w porównaniu z odczynem obojętnym. Jest to spowodowane uwalnianiem glinu wchodzącego w skład siarki krystalicznej wtórnych minerałów ilastych do roztworu glebowego oraz redukcją manganu czterowartościowego do dwuwartościowego.

Toksyczne działanie glinu obserwuje się przede wszystkim na korzeniach roślin. Ich wzrost jest zahamowany, są zgrubiałe, barwy brunatnej, o małej liczbie korzeni drobnych. Ma to swoje odbicie w transporcie wody i soli mineralnych z roztworu glebowego do części nadziemnych roślin. Ponadto korzenie roślin są bardziej podatne na zakażenia, szczególnie patogenami.

Duża koncentracja glinu w roztworze glebowym hamuje pobieranie oraz transport wapnia i magnezu.

Mangan jest ważnym składnikiem pokarmowym dla roślin. Zaliczany jest do grupy mikroelementów, które odgrywają kluczową rolę w ich wzroście i plonowaniu. Niemniej jednak na kwaśnych glebach ilości manganu przyswajalnego dla roślin są nadmierne, nawet mogą działać toksycznie.

Toksyczne działanie manganu, inaczej niż glinu, obserwuje się przede wszystkim na częściach nadziemnych roślin. Młode liście zwijają się, a na starszych występuje centkowana chłoroza. **Ponadto** wysoka zawartość manganu w częściach nadziemnych roślin utrudnia pobieranie wapnia i magnezu.

W miarę zakwaszania gleb pobieranie składników pokarmowych przez rośliny ulega zakłóceniu.

Zmniejsza się przyswajalność fosforu, magnezu,

wapnia, molibdenu. Powstają w wodzie nierozpuszczalne fosforany glinu, żelaza oraz molibdeniany glinu i żelaza.

Wapń i magnez są wymywane do głębszych warstw, a pobieranie tych jonów przez rośliny jest utrudnione przez dużą koncentrację glinu.

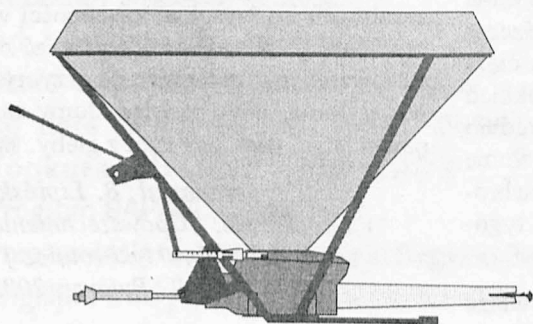
Należy jeszcze dodać, że rośliny rosnące na glebach kwaśnych zawierają znaczne ilości metali ciężkich i siarczanów.

W zaleceniach nawozowych dla poszczególnych gatunków roślin podaje się optymalny zakres pH. Dla większości uprawianych roślin ogrodniczych odczyn ten mieści się w granicach 5,5 do 6,5 pH, czyli obejmuje gleby słabo kwaśne i obojętne. Oznacza to, że gleby kwaśne i bardzo kwaśne należy systematycznie wapnować.

Gleby o odczynie zasadowym bądź przewapnowane charakteryzują się również wieloma niekorzystnymi właściwościami

W tych glebach uwstecznia się (sta-
je się mniej przyswajalny dla roślin) fosfor, przechodząc w fosforany trójwapniowe $[Ca_3(PO_4)_2]$, nierozpuszczalne w wodzie. Uwstecznia się również magnez oraz mikroelementy: Fe, Mn, Cu, Zn, B. Molibden zaś jest pobierany w zakresie optymalnym.

Uwstecznianie wymienionych mikroelementów jest szczególnie ważne w nasadzeniach wieloletnich, np. w sadach. W takim przypadku najlepszym rozwiązaniem jest stosowanie chelatów mikronawozowych dolistnie np. Chelat żelaza - Mikrovit Fe lub Chelat żelaza forte, Chelat manganu - Mikrovit Mn lub Chelat manganu forte, Chelat miedzi - Mikrovit Cu, Chelat cynku - Mikrovit Zn lub Chelat cynku forte, Borvit lub Bormax. Natomiast fosfor dolistnie

Produkcja roślinna

Należy przestrzegać zasad

Wojewódzki Inspektorat Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa w Lublinie Delegatura Zamiejscowa w Białej Podlaskiej przedstawia istotne dla rolników obowiązki, wynikające z ustawy z dnia 12 lipca 1995 r. o ochronie roślin uprawnych w zakresie stosowania środków ochrony roślin.

należy dostarczać stosując np. Seniphos lub Foster bądź Plonochron fosforowy lub nawozy fosforowo-potasowe np. Alkaliny. Magnez zaś należy dolistnie dostarczać roślinom stosując np. siarczan magnezujednowodny lub Mikrokomplex bądź Plonochron magnezowy lub Hydromag.

Zmiana odczynu gleb zasadowych na obojętny czy lekko kwaśny jest bardzo trudna.

Zakwaszanie gleb odbywa się różnymi drogami.

Przed wszystkim polega na wymywaniu zasad (**wapnia, magnezu i potasu**) w głąb profilu glebowego, a ich miejsce zajmuje **wodór, następnie glin i mangan**. Ubytek tych jonów z warstwy ornej gleb potęgowany jest gazowymi zanieczyszczeniami powietrza atmosferycznego, takimi jak dwutlenek siarki, tlenek azotu, tlenek węgla oraz amoniak, które pochodzą z różnych gałęzi przemysłu, ze spalania węgla i pochodnych ropy naftowej, jak również z rolnictwa.

Każdego roku wraz z plonami roślin uprawnych wywozi się z pola bardzo dużo składników mineralnych, w tym **wapnia, magnezu, potasu**. Gdy dawki nawozów alkalinizujących środowisko są niskie, wówczas zakwaszenie gleb potęguje się.

Stosowanie niektórych nawozów, w tym szczególnie siarczanu amonu oraz nawozów potasowych, powoduje również zakwaszenie gleb.

Ponadto amoniak uchodzący w znacznych ilościach z gleby do atmosfery łączy się szybko z kwasami, tworząc aerosol siarczanu amonu lub azotanu amonu i z opadami dostaje się do gleb, powodując ich dodatkowe zakwaszenie.

dr Bogdan Jarociński
RCDRR i OW Radom

1. Zabiegi w zakresie stosowania środków ochrony roślin w produkcji rolnej i leśnictwie mogą być wykonywane tylko przez osoby przeszkolone, przez jednostki organizacyjne upoważnione przez Wojewódzkiego Inspektora Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa do prowadzenia szkoleń, posiadające dokument ich ukończenia. Jednostką prowadzącą szkolenia w powiecie białskim jest WODR Oddział w Grabanowie. Rolnicy, którzy byli przeszkoleni przed pięcioma laty powinni ponowić przeszkolenie. A wszyscy chętni do uzyskania takiego pozwolenia powinni skontaktować się z pracownikiem terenowym WODR w Lublinie

Oddział w Grabanowie bądź z siedzibą WODR tel. 343-37-92.

2. Sprzęt użyty do wykonania zabiegów ochrony roślin winien być sprawny technicznie a jego sprawność-potwierdzona badaniem w jednostce upoważnionej przez WIIORiN do przeprowadzenia takich badań. Należy pamiętać, iż nowe opryskiwacze mogą być wprowadzone do obrotu, jeżeli ich sprawność techniczna została potwierdzona badaniami w upoważnionej jednostce. Najbliżej zlokalizowana jest Lech AGRO Marek Lech Roskosz 37/1., tel. 345-70-08, kom. 0-607 260 770. Badania sprawności technicznej opryskiwaczy winne być przeprowadzane co dwa lata.

3. Ustawa zobowiązuje również do prowadzenia ewidencji zabiegów wykonywanych przy użyciu środków ochrony roślin. Ewidencja powinna obejmować rośliny, produkty roślinne bądź przedmioty, powierzchnie, na których wykonano zabiegi, terminy ich wykonania oraz nazwy zastosowanych środków ochrony roślin i ich dawki. Ewidencja ta powinna być przechowywana w gospodarstwie co najmniej 4 lata od dnia wykonania zabiegu. Ustawa określa, że środki ochrony roślin na terenie otwartym i przy użyciu sprzętu naziemnego można stosować gdy: prędkość wiatru nie przekracza 3m/s; miejsce sto-

sowania środka jest oddalone co najmniej 5 m od dróg publicznych i co najmniej 20 m od budynków mieszkalnych, zabudowań inwentarskich, pasiek, plantacji roślin zielarskich, ogrodów

działkowych, rezerwatów przyrody, parków narodowych, stanowisk roślin objętych ochroną gatunkową, wód powierzchniowych oraz od granicy wewnętrznego terenu ochrony strefy pośredniej źródeł i ujęć wody. Nieprzestrzeganie powyższych wymogów stanowi wykroczenie i jest zagrożone karą aresztu lub grzywny. Nadzór nad przestrzeganiem określonych ustawą wymagań sprawuje IIORiN poprzez upoważnionych do kontroli inspektorów.

Helena Czajka
Starszy specjalista
WIIORiN w Lublinie

* Tekst jednolity ustawy Dz. U. Nr 171 z 2002 r. póź. 1398 z późniejszymi zmianami

Produkcja zwierzęca

Polskie mleczarstwo przechodzi obecnie wielkie przemiany. Zostały one po części wymuszone ukierunkowaniem polskiej gospodarki na Zachód Europy, czyli do Unii Europejskiej. Następuje koncentracja produkcji. Zwiększane są sukcesywnie stada krów. Daje to możliwość ponoszenia przez hodowcę większych nakładów na poprawę jakości uzyskiwanego mleka.

Poznaj i podejmij decyzje

Wielu rolników w ostatnich latach jest zainteresowanych odbiorem mleka bezpośrednio z gospodarstwa. Wiąże się to z uzyskaniem certyfikatu przez gospodarstwo jak i dostosowaniem do norm i wymogów UE. Rolnicy stoją przed dylematem jak unowocześnić własną oborę? Jakie rozwiązania mogłyby zastosować we własnych gospodarstwach na miarę własnych możliwości finansowych?

Jest to decyzja dla nich bardzo trudna gdyż wpływa bezpośrednio na sposób gospodarowania oraz wielkość kosztów. Rolnicy nas pytają jakie rozwiązania byłyby najbardziej racjonalne w ich gospodarstwach. Obecnie w trudnej sytuacji finansowej każdy skrupu-

latnie oblicza koszty związane z budową, rozbudową, modernizacją oraz adaptacją istniejących obiektów.

Przed rozpoczęciem inwestycji trzeba przeanalizować jaki system utrzymania zwierząt zastosujemy w gospodarstwie uwięziowy czy wolnostanowiskowy. Związane jest to z rodzajem zastosowanej instalacji udojowej. Ze względu na praktyczność rozwiązań i wiele korzyści chcemy przedstawić w skrócie zalety obór wolnostanowiskowych:

- ⇒ system zbliżony do naturalnego wychowu,
- ⇒ lepsza jest zdrowotność krów i wymion,

- ⇒ skrócony czas doju,
- ⇒ znacznie mniejsza pracochłonność,
- ⇒ niższe koszty utrzymania w czystości urządzeń udojowych.

Z ekonomicznego punktu widzenia hale udojowe są tańsze ze względu na niższe koszty utrzymania od dojarek przewodowych.

Są to:

- ⇒ niższe koszty utrzymania - ze względu na krótsze odcinki instalacji udojowej ułatwiające mycie i dezynfekcję a tym samym zmniejszy się zużycie środków myjących,
- ⇒ niższe koszty zatrudnienia - skracają się czas udoju stada,

Cecha	Autotandem	Rybia Ość	Bok w Bok
ułożenie krów względem kanału udojowego	równoległe	ukośne 30° lub 50°	prostopadłe
zakładanie aparatu udojowego	swobodne boczne	boczne lub ukośne od tyłu	mniej wygodne od tyłu między nogami
Dój	w boksach indywidualnych	grupowy	grupowy
rodzaj sterowania ruchem krów	ręczny lub półautomatyczny	półautomatyczny lub automatyczny	Półautomatyczny
odległość wymienia od wymienia	2550 mm	1200 lub 800 mm	750 mm
Obsługa	1 osoba do 2x4	1 osoba do 2x 8	1 osoba do 2 x 8
Przelotowość	6-8 krów/godz	4-5 krów /godz	4-5 krów / godz
rodzaj gospodarstw	Od 20 krów gosp. Indywidualne i wielkotowarowe	Od 20 krów gosp. Indywidualne i wielkotowarowe	Gospodarstwa wielkotowarowe
ilość stanowisk	Od 2 do 12	Od 1x3	Od 1x3
koszt inwestycji	wyższy	średni	najwyższy

System bezuwięziowy wiąże się z zainstalowaniem hali udojowej

Podajemy porównanie hal udojowych - systemu udojowego typu Rybia Ość, Autotandem, Bok w Bok

- ⇒ mniejsze zużycie energii elektrycznej,
- ⇒ mniejsze zużycie wody,
- ⇒ udój prowadzony w hali udojowej pozwala (w bardzo dużym stopniu) na produkcję mleka klasy extra co wiąże się z otrzymaniem wyższej ceny mleka.

Rolnicy na inwestycje związane z budową, rozbudową, remontem budynków inwentarskich mogą skorzystać z kredytów preferencyjnych z dopłatą AR i MR oraz z funduszy przedakcesyjnych Sapard Działanie 2. Schemat 2.1.

W celu praktycznego pokazania nowych rozwiązań w budynkach gospodarskich zorganizowaliśmy wspólnie z firmą „Mleko-System” seminarium wyjazdowe do gospodarstw w których pokazano rozwiązania w budynkach zmodernizowanych,

Produkcja zwierzęca

→ adoptowanych jak i nowo powstałych. Rolnicy mogli obejrzeć różne rozwiązania w tych gospodarstwach. Zamonowanie opisanych hal udojowych zagospodarowanie wnętrza obór jak i rozwiązania związane z przechowywaniem obornika i gnojowicy. Rozmowy z właścicielami w odwiedzanych gospodarstwach potwierdzały ekonomiczne uzasadnienie zastosowanych rozwiązań. Zmniejszyły się koszty związane z utrzymaniem czystości, zużyciem energii elektrycznej, cena uzyskiwanego mleka zwiększyła się a szybsze wykonanie udoju pozwala na wykonanie innych prac w gospodarstwie.

Inwestycja w gospodarstwie to trudna decyzja tym bardziej, że wpłynie na sposób gospodarowania, jest związana ze sporymi kosztami jak i z opłacalnością całego przedsięwzięcia.

Myślimy iż praktyczne podpatrzenie

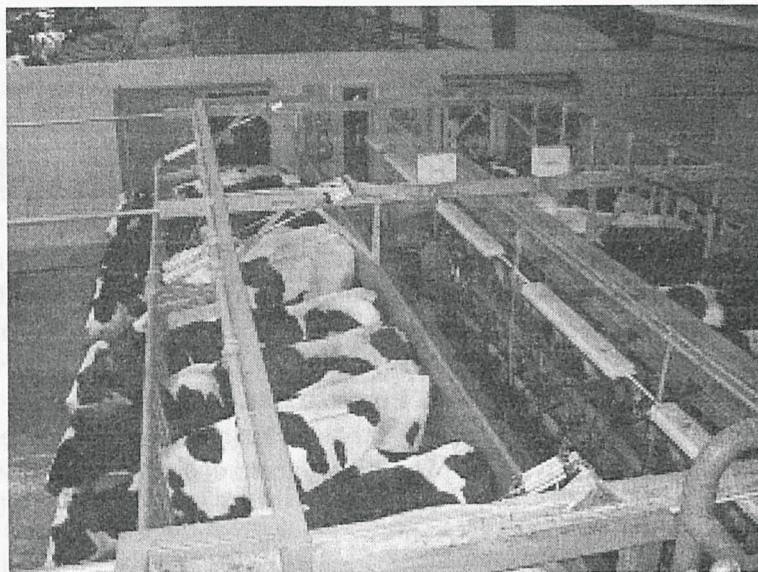

foto: hala udojowa „Rybia ość”

rozwiązań pomoże rolnikom w podjęciu prawidłowych decyzji ekonomiczno - technologicznych.

Wiesław Byra Stanisław Kozak
PZDR Parczew

Wizytówka Siemienia.....

Los gospodarstwa rybackiego w Siemieniu (powiat parczewski) nie był wcale lepszy od tego jakiego w latach 90 doświadczyły inne państwowe gospodarstwa rolne. Na szczęście udało im się wybronić od zagłady i dziś zajmuje czołowe miejsce w kraju wśród 300 najlepszych gospodarstw rybnych. Od czerwca 2001 roku podległe AWRSP gospodarstwo przekształcono w spółkę pracowniczą. Dyrektorem gospodarstwa od 1976r. jest Pan Edward Łagowski. Jest on z wykształcenia ichtiolog i wielkim zamięłowania rybakim.

Gospodarstwo Rybackie, którym kieruje Pan Łagowski dzierżawi 733 ha stawów położonych na terenie trzech gmin: Siemień, Wołyn i Parczew. W roku bieżącym zakład wyprodukował 380 ton ryb handlowej i 120 ton materiału zarybi-niowego. 90% odłowionych ryb to karp.

Pozostałe to szczupak, tołpyga, sum, karaś i amur. Odłowione ryby w tzw. magazynach wodnych czekają na swoje dalsze przeznaczenie. 40% odłowionych ryb zaspakaja apetyty smakoszy w naszym województwie. Przy gospodarstwie jest sklep gdzie zawsze można kupić świeże, smaczne i tanie ryby dla rodziny i znajomych. Pozostałe ryby sprzedawane są w sklepach i hurtowniach Warszawy, Śląska, Poznania jak i Gdańska.

Sprzedawane są 2,5-3 letnie karpie o wadze 1-1,5kg. Aby ryba szybko rosła i była smaczna musi mieć czystą wodę (a taka jest w Siemieniu), dostatek smacznej karmy - głównie planktonu (odpowiednie nawożenie stawów) oraz zboża w najlepszej jakości - jęczmień, pszenżyto. Zużycie paszy na 1 kilogram przyrostu kształtuje się w granicach 1-1,5kg. Najtrudniejszym problemem w gospodarstwie jest kłusownictwo coraz bardziej wyrafinowane i niebezpieczne.

Straty z tego powodu sięgają 10-15 ton ryb. O bezwzględnych działaniach kłusownik-ów świadczy wydarzenie

z października, kiedy to kłusownicy przez podniesienie kraty na śluzie wypuścili oprócz dużej ilości karpia suma -olbrzyma, który był pupilem wszystkich pracowników gospodarstwa.

Mimo, że lekarze i dietetycy przekonują o walorach mięsa i tłuszczu rybiego nadal maleje popyt na ten produkt co niekorzystnie wpływa na rozwój hodowli ryb. Zwiększone spożycie ryb w okresie Bożego Narodzenia to zbyt mało aby zaspokoić zapotrzebowanie organizmu na tłuszcze nienasycone i zdrowe białko.

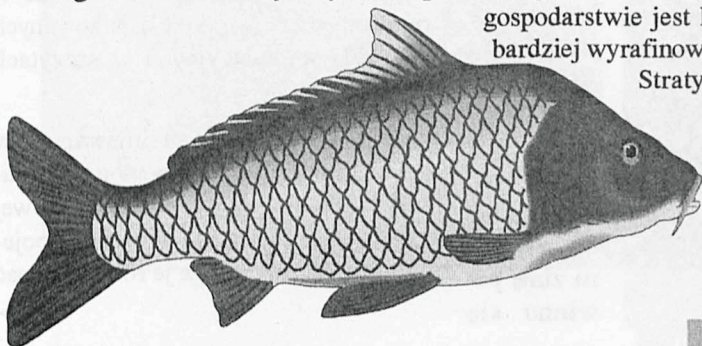
Proponujemy bardzo smaczny i tani pasztet z tołpygi z Siemienia:

Składniki: 1 kg mięsa z tołpygi, 10 dag wątróbki drobiowej, cebula, masło, 15 dag pieczarek, 2 jajka, sól, pieprz, bułk, gałka muszkatałowa

Wykonanie: na patelni stopić 1 łyżkę masła przesmażyć wątróbki, potem pieczarki. Następnie odcisnąć bułkę, pieczarki, wątróbkę i rybę zemleć w maszynce, wbić jajka, dodać przyprawy i dokładnie wyrobić.

Foremkę wysmarować masłem, wysypać bułką, wyłożyć masę i piec około 40 minut.

Krystyna Szczęśniak
Jadwiga Maciorowska
PZDR Parczew

Produkcja zwierzęca

Porady pszczelarskie

Grudzień jest miesiącem większych opadów śniegu. Pokrywający mostki wylotowe biały puch nie utrudnia wentylacji do czasu, kiedy zamieni się w lód i wtedy koniecznie należy go usunąć. Trzeba pamiętać o tym, aby nie niepokoić pszczół podczas przymrozków. W czasie mrozu reakcja podrażnionych pszczół jest silna i może trwać nawet do 8 godzin powodując wzrost temperatury kłębu oraz jego rozluźnienie. W następstwie tego zwiększa się spożycie pokarmu i pogarsza dalszy ciąg zimowli.

Wielu pszczelarzy skłania się w kierunku chłodnego zimowania rodzin pszczelich argumentując to dużym spowolnieniem metabolizmu i wolniejszym starzeniem się robotnic. Jednak podczas dużych mrozów lub przedłużających się chłódów, gdy rodzina pszczela musi utrzymać temperaturę wewnątrz kłębu ok. 20-25°C stanowi to dla niej duży wysiłek, większe zużycie zapasów i wypracowanie się zimujących pszczół. Z kolei kiedy zimujemy pszczół w ulach ciepłych (słomianych, styropianowych czy w grubościennych ulach tradycyjnych), gdzie powałka okryta jest ciepłą, np. słomianą matą, umożliwimy łatwiejsze utrzymanie temperatury zimującej rodziny, lecz może to spowodować przedłużenie czerwienia przez matkę i zubożenia zapasu zimowego, a także znaczne wypracowanie pszczół zimowych, co z kolei powoduje duży osyp pszczół i zanik możliwości wytwarzania mleczka już jesienią. Pszczelarz powinien mieć możliwość regulowania ocieplenia w zależności od warunków atmosferycznych i fazy zimowli poprzez dodanie lub ujęcie

np. górnych mat ocieplających i regulacji otworów wentylacyjnych. Należy pamiętać, że warunki cieplne w gnieździe zależą zarówno od właściwości izolacyjnych ula jak i od wentylacji, a przede

wszystkim od siły zimującej rodziny. Silna rodzina pszczela obsiadająca dużo plastrów jest mniej podatna na nagłe spadki i wahania temperatury otoczenia. Zimą kiedy wentylacja gniazda wynika wyłącznie z grawitacji najważniejszą rolę spełniają otwory wentylacyjne, przez które

para wodna wytworzona przez zimujący kłęb musi wydostać się na zewnątrz ula. Przyjmuje się, że na każdy plaster pozostawiony w gnieździe na zimę powinno się

przeznaczyć 1,5-2 cm² otworu wentylacyjnego. Zaleca się pozostawienie zasadniczego wylotu umożliwiając wyjście pszczołom (możliwość oblotu), a osiatkowanie pozostałych otworów wentylacyjnych z zachowaniem ich drożności. W przeciwnym razie para wodna wytworzona przez zimujący kłęb będzie osiadać na wewnętrznych częściach gniazda i ula co spowoduje ich zapleśnienie. Należy pamiętać o tym, że o ile ocieplona dennica nie ma większego wpływu na przebieg zimowli, to rodzaj materiału i sposób ocieplenia powałki gniazda może poprawić jej przebieg. Pszczelarz tworząc powałkę nie powinien jej okrywać papierami, folią czy innymi materiałami higroskopijnymi, gdyż uniemożliwi to odprowadzenie znad kłębu pary wodnej, może to spowodować skroplenie się jej nad

gniazdem i w konsekwencji jego zawilgocenie. Najlepszymi materiałami do wykonania górnego ocieplenia jest słoma czy wysuszona paproć. Pszczoły uszczelniając gniazdo na zimę pozostawiają w powalce niewielkie przestrzenie mające im ułatwić górną wentylację i

pszczelarz ocieplając powałkę powinien wziąć to pod uwagę.

Zimujące pszczoły spożywając dobowo 18-20 g zapasu, potrzebują do normalnego spalania pokarmu i odprowadzenia wilgoci ok. 100-120 litrów powietrza na dobę. Należy pamiętać aby ocieplenie górne nie stykało się z daszkiem, gdyż zamyka to obieg powietrza naokoło gniazda i może spowodować skroplenie się pary wodnej na zimnych, wewnętrznych częściach ula. Może w tym pomóc zastosowanie osiatkowanych otworów wentylacyjnych w szczytach daszka.

Problemem pasiek zazimowanych w pobliżu parków czy lasów mogą być ptaki. Sikorki siadając na desce wylotowej i stukając w ścianę ula wywabiają pojedyncze pszczoły, mogą je również łapać

Pasieka w zimowej szacie

Produkcja zwierzęca

➔ podczas pierwszego oblotu. Pszczelarz może temu zaradzić przez dokarmianie tych zwierząt w pewnym oddaleniu od pasieki już od pierwszych przymrozków, aż do końca zimy. Aby zabezpieczyć wylot przed dostępem ptaków stosuje się ruchome mostki, aby po odwróceniu utworzyć nad wylotem okap. W przypadku stałego umocowania wylotu można umieścić wzdłuż wylotka pod ukosem listewkę lub pasek z blachy. Oprócz utrudnienia dostępu ptakom zabezpieczy to kłęb przed podmuchami mroźnego wiatru. Rzadkim przypadkiem w pasiece może być uszkodzenie ula przez dzieci. Jeżeli stwierdzimy w ulu obecność myszy, można ustawić pułapkę lub wysypać zatrute ziarno. Ten gryzoń pozostawiony na zimę niszczy plastry i maty, a niepokojąc rodzinę może doprowadzić do jej osypania. Przemiana materii prawidłowo zimujących pszczoł jest spowolniona. Dobowe spożycie pokarmu

w grudniu kształtuje się na poziomie około 25g. Na tak niewielkie zużycie zapasu pozwala wzrost stężenia dwutlenku węgla w gnieździe. Może ono sięgnąć nawet 8-11%. Zwykle stężenie CO₂ w silnej rodzinie wynosi ok. 2,0-2,5%, a w słabej ok. 1%. Jest to jedna z wielu przyczyn lepszej zimowli silnych rodzin. Oprócz spowolnienia przemiany materii zimujących pszczoł CO₂ zapobiega krystalizacji miodu.

Często więcej w grudniu, mroźne wiatry są szczególnie groźne dla pszczoł zimujących w niskich gniazdach, np. na jednym korpusie ula wielkopolskiego. Dużego znaczenia nabiera wtedy osłonięcie pasieczyska. Najlepszą osłoną są żywopłoty, krzewy i drzewa. W razie konieczności można stawiać płoty ze szczelnie zbitych desek, lecz należy się liczyć z możliwością powstania zasp i zasypania uli. Staje się to groźne podczas odwilży, gdyż topniejący śnieg

może zawilgoczyć gniazdo zimującej rodziny. Powyższe czynniki nabierają większego znaczenia jeśli weźmiemy pod uwagę warrozę. Groźne dla zimującego kłębu może okazać się pozostawienie pasków przeciwko warrozie w gnieździe na zimę. Utrudnia to pszczolom przemieszczanie się powodując jednocześnie odkładanie się szkodliwych substancji w plastrach i zapasie zimowym, a także uodparnianie się szczepów Varroa Destructor na niskie stężenie leku. Poza tym niektóre składniki leków warroabójczych wykazują bardzo szkodliwe działanie na pszczoły w niskich temperaturach. Kiedy w naszych pasiekach nie było warrozy, pomimo ostrzejszych zim i ograniczonych zabiegów pszczelarza, rodziny pszczoły zimowały dużo lepiej i łatwiej dochodziły do siły na wiosnę. ■

opracował:
Krzysztof Osielski

Antonina
Stracicka

W gospodarstwach, w których choroby racic są problemem, należy zadbać o stan zdrowotny żywca. Ochwat mogą spowodować dawki pokarmowe zbyt bogate w białko i jednocześnie ubogie w energię.

Ochwat u krów - choroba przemiany materii

Uwarunkowany czynnikami żywieniowymi ochwat racic może często wystąpić na czterech nogach. Choroba objawia się dłuższym leżeniem krów, kłopotami ze wstawaniem, oraz sztywnym chodem. Ochwat jest konsekwencją błędów pokarmowych. Powstaje w następstwie niedoboru pasz strukturalnych

dawce pokarmowej oraz wysokiego udziału węglowodanów szybko rozkładających się w żwaczu powstaje kwasica żwacza. Wartość pH treści żwacza spada do 5,6 lub jeszcze niżej. Wraz ze zwiększaniem się kwasowości żwacza zmienia się skład flory bakteryjnej. Zwiększa się udział bakterii produkujących kwas mlekowy, a maleje liczba bakterii rozkładających celulozę. Jednocześnie powstają aminy, które układem krwionośnym przedostają się do skóry właściwej i wywołują ochwat.

Dawka pokarmowa powinna charakteryzować się:

- 10-15 % cząstek paszy powinno mieć długość ponad 1,9 cm,
- krowa powinna otrzymać dziennie ponad 2,4 kg strukturotwórczego włókna surowego,
- udział skrobi i cukrów w suchej masie dawki nie może przekraczać 30 %.

Ciąg dalszy na s. 10 ➔

Produkcja zwierzęca

➔ Łagodzą objawy wystąpienia ochwatu pszenica, groch, peluszką i produkty sojowe. Negatywny wpływ na zdrowotność racic mają pasze zanieczyszczone pleśniami, drożdżami i bakteriami.

Dawki bardzo bogate w białko obciążają przemianę materii zachodzącą

w wątrobie. Wpływa to niekorzystnie na tworzenie się tworzywa rogowego. Podobnie jest także przy silnie otłuszczonej wątrobie i ketozie. Maleje wtedy zdolność wątroby do usuwania wraz z moczem szkodliwych dla organizmu produktów przemiany materii. Negatywny wpływ na zdrowotność racic ma występujący przez dłuższy czas niedobór

aminokwasów metioniny i cysteiny. Wpływają one na twardość rogu. Pamiętać należy, że w gospodarstwach, gospodarstwach których występują kłopoty z racicami, wskazane jest stosowanie pasz, których białko bogate jest w aminokwasy zawierające siarkę. Zalicza się przede wszystkim pokrzywkę ekstrakcyjną łąkę rzepakową i makuch rzepakowy. Zawierają one 15-20 g siarki w 1 kg suchej masy, gdzie w soi jest tego pierwiastka 4-5 g a w jęczmieniu czy pszenicy tylko 2 g.

Zapotrzebowanie krów na minerały /dziennie na krowę przy wydajności 30 kg mleka/

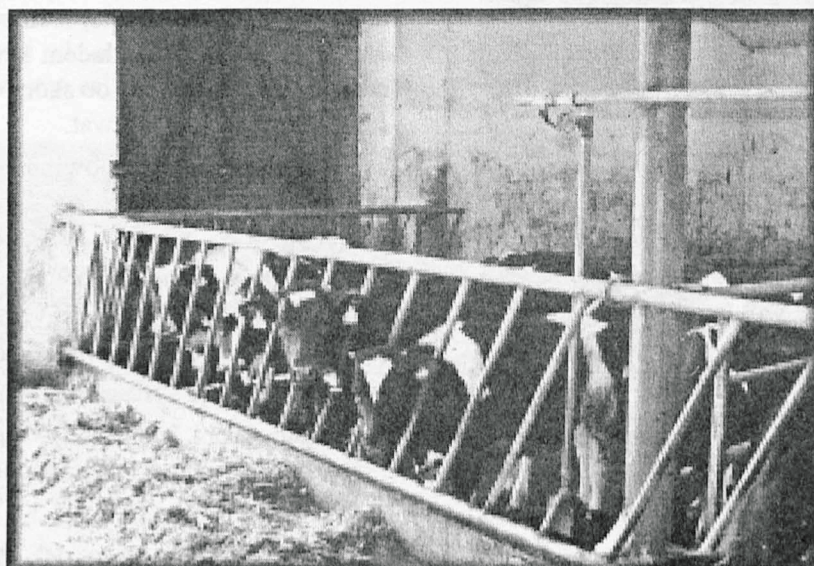
Wyszczególnienie	Potrzeby w kg s.m.	Zawartość w kiszonkach z: w kg suchej masy	
		kukurydzy	Traw
Fosfor /g/	3,60	2,50	6,40
Wapń /g/	5,80	2,10	6,30
Sód /g/	1,40	0,10	1,00
Magnez /g/	1,60	1,40	2,50
Potas /g/	10,00	11,00	27,80
Siarka /g/	1,80	1,30	1,70
Miedź /mg/	10,00	9,00	11,00
Cynk /mg/	50,00	28,00	40,00
Jod /mg/	0,50	0,16	0,30
Selen /mg/	0,20	0,20	0,06

Na zdrowotność racic wpływa także pokrycie zapotrzebowania krów na mikro i makroelementy. Paszami objętościowymi nie zawsze możliwe jest optymalne zaopatrzenie bydła mlecznego mlecznego te składniki pokarmowe. Uwzględniając rolę, jaką odgrywają składniki mineralne w procesie tworzenia się rogu racicowego, należy zwrócić uwagę na pokrycie zapotrzebowania na następujące pierwiastki: fosfor, wapń, cynk, miedź, selen i jod.

Odchow i żywienie jałówek

Sprostanie wysokim normom jakościowym w zakresie produkcji zwierzęcej wymaga poprawy efektywności działania. Potencjalnych korzyści można upatrywać w chowie bydła. Odpowiednia strategia odchowu jałówek

związana z intensywnym systemem żywienia w oparciu o kiszonki i paszę treściwą pozwala hodowcom uzyskać oczekiwany przyrost masy ciała oraz obniżyć koszty chowu.

Zasadniczym celem prawidłowego wychowu i systemu żywienia jest uzyskanie rozwiniętych jałówek, które przed ocieleniem osiągną prawidłową masę ciała - w przypadku czarno-białych holsztynów jest to około 600 kg. Koszt remontu stada można obniżyć dzięki przyspieszeniu pierwszego wycielenia jałówek. W krajach rozwiniętych normą jest wiek wycielenia w granicach 24 miesięcy, co oczywiście nie oznacza, że opóźnienie wieku do 26 miesięcy jest nieuzasadnione. Często za takim rozwiązaniem przemawiają warunki gospodarcze w postaci tanich pasz objętościowych oraz możliwości wypasu na użytkach zielonych.

Istotnym czynnikiem determinującym użytkowanie rozplodowe jest wiek wystąpienia pierwszej rui. U jałówek holsztyńskich występuje ona w wieku 8-9 miesięcy. Rasy mleczno-mięsne i mięsne osiągnają

Produkcja zwierzęca

➔ dojrzałość płciową w starszym wieku. Ocenia się, że prawidłowo żywione jałówki holsztyńskie powinny ocielić się w wieku dwóch lat. Odpowiedni program wychowu i żywienia gwarantuje jałówkom osiągnięcie masy ciała 340 - 370 kg w wieku 15 miesięcy, tak aby przy wycieleniu zwierząt masa wynosiła 600 kg. Przyrosty dobowe wahają się w granicach 800 g dziennie.

Warto jednak pamiętać, że zbyt szybkie tempo wzrostu masy ciała jest niewskazane w okresie intensywniej fazy rozwoju tkanki gruczołowej wymienia, czyli w wieku między trzecim a ósmym miesiącem życia jałówek. Niekontrolowane żywienie w tym okresie prowadzi do przetłuszczenia tkanki gruczołowej, co negatywnie wpływa na późniejszą wydajność krowy. Specjaliści w zakresie żywienia jałówek nie zalecają przekraczania przyrostu wagi między czwartym a ósmym miesiącem życia powyżej 700 g dziennie. Osiągnięcie odpowiedniego tempa przyrostu jałówek jest możliwe dzięki zastosowaniu w diecie odpowiedniej ilości białka ogólnego - na poziomie 18% na 1 kg suchej masy pokarmowej. Stopniowo wraz z wiekiem poziom białka może być zmniejszany do 14%. Racjonalne żywienie jałówek po zakończeniu pojenia mlekiem oparte jest na paszach treściwych i kiszzonkach dobrej jakości. Biorąc pod uwagę zapotrzebowanie jałówek na składniki pokarmowe należy stwierdzić, iż cieliczki o masie ciała poniżej 200 kg powinny otrzymywać 2,5 kg paszy treściwej na dobę, natomiast dzienna norma paszy treściwej w przypadku jałówek w przedziale wagowym 200 - 350 kg powinna mieścić się w granicach 0,8 - 1,5 kg i obejmować siano oraz dobrej jakości sianokiszonki.

Od czwartego miesiąca życia w skład dawki pokarmowej powinna wejść kiszzonka z kukurydzy, jej udział nie może jednak przekroczyć 30 - 40%, gdyż stosowanie kiszzonki

w dowolnej ilości grozi zatuczeniem zwierząt. Stosowaną dietę trzeba uzupełniać składnikami mineralnymi i wzbogacać o mikroelementy. Dawkę pokarmową należy korygować w zależności od aktualnej kondycji zwierząt. W przypadku jałówek cielnich istotne jest, aby w żywieniu nie stosować zbyt niskich norm spożycia białka. Jeżeli w poprzednich okresach odchowu zwierzęta nie przyrastały zgodnie z ustalonymi normami i nie osiągnęły masy 350 kg w wieku 15 miesięcy, to nie należy teraz zbyt intensywnie żywić. Błędem byłoby rekompensowanie na siłę tych nieprawidłowości, skutkowałoby to bowiem nadmiernym otluszczeniem jałówek. Na cztery tygodnie przed ocieleniem zaleca się specjalne traktowanie jałówek. Sprowadza się ono

do zwiększenia poziomu żywienia i stosowania odpowiednich mieszanek mineralnych, tak, aby jałówki mogły dostosować się do żywienia stosowanego dla krów na początku laktacji. Na miesiąc przed wycieleniem program żywienia jałówek należy dostosować do diety krów w pierwszym stadium laktacji i zadbać o niezbędną zawartość białka, która powinna utrzymywać się w granicach 13 - 15%. Zły sposób żywienia może prowadzić do nadmiernego otluszczenia jałówek, dlatego też stale należy obserwować kondycję zwierząt, co pozwoli ocenić efekty stosowanego programu żywieniowego w aspekcie racjonalizacji działania.

Reklama • Reklama • Reklama

Centrala Nasienna w Parczewie

ul. Szkolna 32
tel. (083) 354 13 28,

Oferuje do sprzedaży:

- *Pasze, koncentraty i premiksy firm: Lando O Lakes, Sano, Josera, LNB, EuRolPol, SCHAUMANN, Ekoplön, Polfarm, Polsanders, Bacutil, Unipasz, Mikita*
- *Śrutę sojową i rzepakową.*
- *Sprzęt i maszyny rolnicze.*
- *Nawozy płynne i krystaliczne INTERMAG*

Agro

- *nawadnianie*
- *ciągniki i kombajny NEW HOLLAND*
- *maszyny rolnicze znanych firm*
- *pasze, koncentraty, premiksy*
- *nawozy, środki ochrony roślin*

Jasionka 103, 21-200 Parczew

tel. 355-05-22; kom. 0 604 296 337

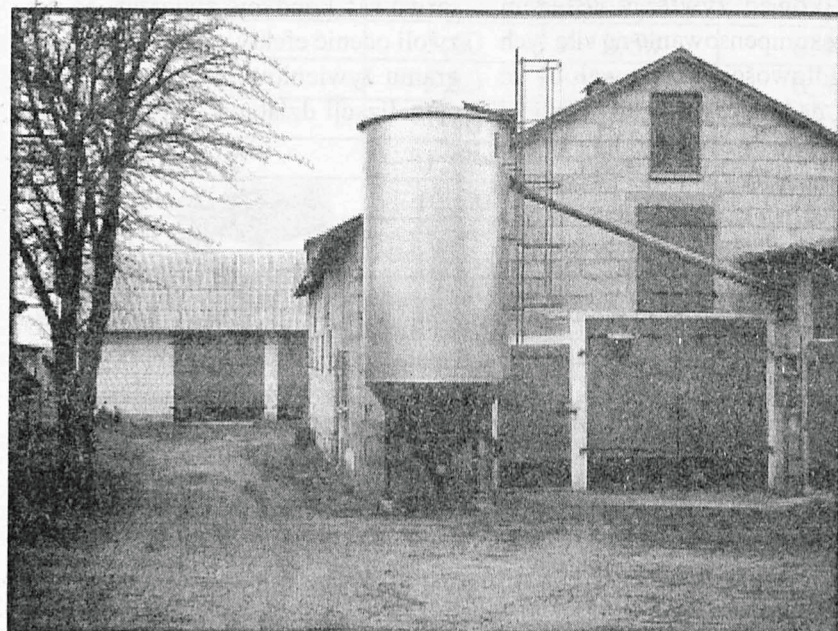
Produkcja zwierzęca

Od pomysłu do realizacji

Urszula i Bogdan Iwaniukowie prowadzą gospodarstwo rolne położone we wsi Nowy Pawłów gmina Janów Podlaski od 1985 roku. Obecnie powierzchnia gospodarstwa wynosi 12,57 ha gruntów własnych oraz 5,00 ha gruntów dzierżawionych. Na glebach IV i V klasy gospodarze uprawiają głównie zboża oraz w niewielkich ilościach ziemniaki. Średnie plony zbóż z ostatnich lat wynoszą 30 q/ha. Państwo Iwaniukowie w okresie swego gospodarowania wybudowali dom mieszkalny oraz budynki gospodarcze. Zakupili również większość maszyn rolniczych. Początkowo próbowali oni hodowli bydła opasowego. Mała powierzchnia użytków zielonych (3,00 ha) znacznie oddalonych od gospodarstwa oraz brak siły roboczej zadecydowały o zmianie profilu produkcji

- z hodowli bydła opasowego na hodowlę trzody chlewnej, którą zajmują się do dnia dzisiejszego. Pan Bogdan produkuje tuczniki w cyklu zamkniętym: utrzymuje 8 macior, a wszystkie prosięta przeznacza do dalszego chowu. Czasami dokupuje również prosięta na rynku. W ciągu roku sprzedaje 120 tuczników o wadze 100-110 kg. (w większości w klasie E i U) do Zakładów PPHU GRAMA. Uzyskuje on średnią cenę 3,35 zł/kg tj. nieco wyższą niż w tym czasie na rynku w gminie (2,9 zł/kg). Rolnik samodzielnie sporządza mieszanki pełnoporcjowe z własnego zboża z dodatkiem kukurydzy i koncentratów z LNB pochodzących z zakupu. Tucz trwa średnio 5,5 miesiąca.

Gospodarstwo to jest zadbane, estetyczne i bezpieczne.

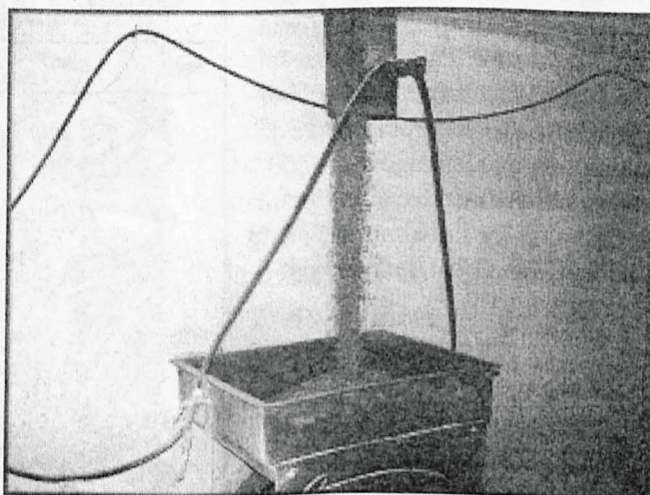
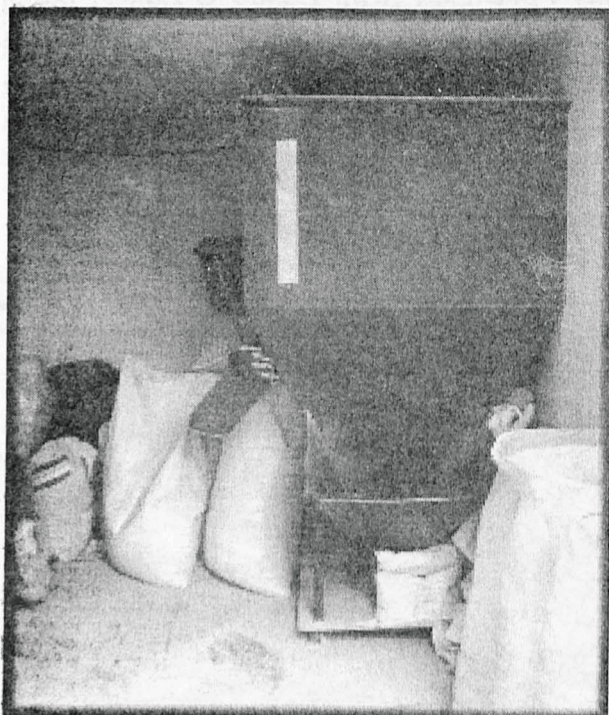
Rolnik ma bardzo wiele pomysłów dotyczących usprawniania pracy w gospodarstwie. Ciągłe wprowadza coś nowego. Ma mały warsztat i podstawowe narzędzia (niektóre wykonane własnoręcznie). Samodzielnie urządził chlewnię, zrobił wózek do wożenia pasz oraz maszynkę do rozdrabniania ziemniaków. W roku ubiegłym wykonał mieszalnik pasz o poj. 400 kg i silos zbożowy o pojemności 8 ton. Koszt silosu wyniósł 3000 zł.

Jak to działa silos pana Bogdana?

Silos, w środku którego znajduje się ślimak zasypuje się wymieszanim uprzednio zbożem. Ślimak pobiera i podaje zboże rurą bezpośrednio do śrutownika. Ześrutowane ziarno rolnik wsypuje do mieszalnika, w którym mieszane jest ono z koncentratem. Urządzenia te zasilą prąd.

Pan Iwaniuk od wielu lat jest sołtysiem wsi. Państwo Iwaniukowie chętnie wprowadzają nowości w swoim gospodarstwie. Od 18 lat współpracują z Ośrodkiem Doradztwa Rolniczego. W okresie tym w gospodarstwie odbyło się wiele pokazów z produkcji zwierzęcej oraz upraw polowych.

Opracowała
Halina Kusznerczuk
PZDR Biała Podlaska

Informacje rynkowe

Notowania cen na targowiskach sporządzone przez Oddział WODR w Grabanowie (ceny w zł za jednostkę)

Lp	Wyszczególnienie	J.M	Wisznice 24.11.2003 poniedziałek	Parczew 25.11.2003 wtorek	Piszczac 26.11.2003 środa	Radzyń Podlaski 26.11.2003 środa	Biała Podlaska 27.11.2003 czwartek	Łuków 27.11.2003 czwartek	Międzyrzec Podlaski 27.11.2003 czwartek
1.	Pszenica	dt	-	-	55	60 - 62	60	55 - 60	60
2.	Pszenżyto	dt	50	-	52	48	50	50 - 52	50
3.	Żyto	dt	-	-	35-40	40	40	40	40
4.	Owies	dt	-	-	40	45	40	-	38-40
5.	Jęczmień	dt	-	-	50-55	55	55	50 - 55	-
6.	Mieszanka zbożowa	dt	-	-	45	46 - 48	45	50	45
7.	Kukurydza	dt	-	-	45	-	50	-	-
8.	Ziemniaki	dt	-	-	-	-	30-33	30	-
9.	Marchew	dt	-	-	-	-	50	-	-
10.	Kapusta	dt	20	-	15-20	-	20	-	-
11.	Kapusta szatkowana	dt	-	-	-	-	-	-	40
12.	Cebula	dt	-	-	-	-	100-120	-	-
13.	Prosięta 10-15 kg	para	90 - 100	-	90-110	120 - 130	-	110 - 130	100-120
14.	Prosięta pow. 15kg	para	110 - 140	110 - 140	120-150	140 - 160	160	130 - 160	120 - 160
15.	Króliki	kg	-	3.70	-	-	-	-	-
16.	Jaja	szt.	0.35 - 0.45	0.30- 0.40	0.34-0.40	0.28 - 0.40	0.32 - 0.40	0.35 - 0.40	0.32 - 0.40
17.	Jabłka	kg	0.80 - 1.60	1.00 - 2.00	0.60-1.50	0.80 - 1.30	1.20 - 1.80	1.00 - 2.00	1.00 - 1.50
18.	Orzech włoski	kg	3.00	-	3.00	-	-	-	3.50
19.	Orzech laskowy	kg	-	-	-	-	-	-	7.00
20.	Gruszki	kg	2.50 - 3.00	2.00-2.50	2.00-3.50	1.80 - 2.50	2.50-3.50	-	1.50-3.00
21.	Pestka dyni	kg	4.00-4.20	-	-	-	-	-	-
22.	Cebula	kg	0.80 - 1.20	0.60 - 1.30	1.00-2.00	1.00 - 1.20	1.50	1.00	1.00 - 1.20
23.	Czosnek	kg	-	-	-	-	6.50	-	-
24.	Czosnek	szt.	0.50	0.50 - 0.60	-	-	-	0.50	0.50
25.	Chrzan	kg	-	-	-	-	-	-	6.00
26.	Pomidory	kg	2.20 - 3.00	0.80-3.20	2.00-2.50	3.00	2.50-3.00	2.00 - 4.00	2.00 - 3.00
27.	Ogórek kiszony	kg	-	2.50	-	-	2.50	-	-
28.	Kapusta	szt.	1.20 - 1.80	0.50-1.20	1.20-1.80	0.50-1.00	1.00 - 2.50	1.00	-
29.	Kapusta	kg	-	-	-	-	-	-	0.60
30.	Kapusta czerwona	szt.	-	-	-	-	1.20	-	-
31.	Kapusta pekińska	kg	1.50 - 2.00	-	1.80-2.00	-	2.00	-	1.80
32.	Kapusta kiszona	kg	-	2.00	-	-	2.00-2.50	-	-
33.	Kapusta brukselka	kg	-	-	-	-	3.00	-	-
34.	Kalafior	szt.	1.00 - 1.50	1.00-1.50	1.00-1.50	1.20-1.50	2.50	-	-
35.	Pieczarki	kg	4.20-4.50	3.00-4.50	3.80-4.00	3.00-4.00	3.80-4.50	4.00 - 4.50	4.00 - 4.20
36.	Brokuł	szt.	-	1.00-1.50	-	-	-	-	-
37.	Brokuł	kg	-	-	-	-	2.50	-	-
38.	Papryka czerwona	kg	-	4.00	-	-	-	-	-
39.	Papryka zielona	kg	-	1.50	-	-	-	-	-
40.	Papryka	kg	1.00 - 2.00	-	2.00-3.00	-	16.00	2.00 - 3.50	-
41.	Marchew	kg	0.80	0.80	0.80-1.00	0.60 - 0.80	0.80 - 1.20	0.80	0.80-1.00
42.	Miód	kg	16.00 -19.00	-	15.00-18.00	-	18.00	20.00	13.00-15.00
43.	Miód	słoik 3/4	-	16.00-18.00	-	-	-	-	-
44.	Buraki czerwone	kg	0.80	0.80	0.80	0.70 - 0.80	0.80 - 1.20	0.80	0.60-1.00
45.	Rzodkiewka	peczek	-	-	-	-	1.50	-	-
46.	Salata	szt.	-	-	-	-	1.50	-	-
47.	Seler	kg	-	2.00	-	2.00	2.50-3.00	2.50	2.00-2.50
48.	Seler	szt.	0.80 - 1.00	-	-	-	-	-	-
49.	Por	szt.	0.50 - 1.00	0.50-1.50	0.60-1.00	-	-	1.00	-
50.	Por	kg	-	-	-	-	2.50-3.00	-	2.00-2.50
51.	Pietruszka	kg	1.50-2.00	0.50-2.00	1.80-2.00	1.50 - 2.00	2.50 - 3.00	-	2.00 - 2.50
52.	Olej lniany	0,5 l	-	-	-	-	-	-	10.00
53.	Olej rzepakowy	0,5 l	-	-	-	-	-	-	6.00
54.	Ziemniaki	kg	0.50	0.50-0.60	0.50	-	0.50 - 0.70	-	0.40-0.50

Ceny zbóż, żywca wołowego oraz wieprzowego

Zboża

Ceny w zł/tona 25-28.11. 2003

Punkt skupu	PSZENICA	JĘCZMIEN	ŻYTO	PSZENŻYTO	OWIES BEZŁUSKOWY	KUKURY DZA
Podlaskie Zakłady Spirytusowe „Alkowin” Sp. z o.o. Międzyrzec Podlaski ul.Lubelska 65 tel. 371-50-82			360 + VAT płatne od ręki			
Mieszalnia pasz ”Wola Pasze” Biała Podlaska ul.Sidorska tel.342-22-01 (płatność od 21 –60 dni od dostawy)	590 + VAT	520+ VAT		520 + VAT	590 + VAT owies zwykły - 420 + VAT	520 + VAT
PZZ „MIŁOSZ” Kijowiec gm. Zalesie tel. 375 75 57	570 + VAT		410+ VAT			
„Podlaskie Gorzelnie” Gorzelnia Witulin, 21-542 Leśna Podlaska tel. 345-18-21			380+ VAT			
Młyn Gospodarczy-Marek Trościańczyk Parczew ul. 11-go Listopada 107 tel.(083)354-17-67	590-620 + VAT		420-460 + VAT			
PPP BACUTIL Bedlno tel.352-86-01	560+ VAT	480+ VAT	390+ VAT	470+ VAT		510 + VAT
Gorzelnia w Bojanówce tel.353-00-47			380 + VAT			
KOJPASZ Dubica	565,5 z VAT	494,4 z VAT		494,4 z VAT		

Żywiec wieprzowy i wołowy

Ceny w zł/kg od 24.11.- 28.11. 2003 r.

Powiat	Żywiec wieprzowy		Żywiec wołowy		
Punkt skupu	tuczniaki	maciory	buhaje	Jałówki	Krowy
Biała Podlaska					
Biała Podlaska – Zakłady Mięsne „Dolina Łąk” Małaszewicze	2,90 + VAT				1,50-1,60 + VAT
“ FELIX” Rossosz	2,80 + VAT		3,20-3,40 + VAT	2,80-3,00 + VAT	
Łuków					
Zakłady Mięsne Łmeat” w Łukowie	2,70+ VAT				
Parczew					
Parczew –ZM „ŁMEAT” Łuków	2,70+ VAT	2,10 + VAT	3,15-3,30 + VAT	3,00 + VAT	2,10+ VAT
ZM Małaszewicze - Jabłoń	2,85 + VAT				
Radzyń Podlaski					
M-U ”Zemat” Z.Trościańczyk i Sp. Wołyń	2,80 + VAT	2,00 + VAT	3,30-3,50 + VAT	3,00 + VAT	

Rachunkowość w gospodarstwach rolnych

Pracownicy Wojewódzkiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Lublinie z/s w Końskowoli Oddział w Grabanowie w ramach płatnej usługi sporządzają raporty wytwarzane przez komputerowy Program Obsługi Rachunkowości Rolnej rolnikom, którzy uzyskali w latach 1995-2001 preferencyjne kredyty obligujące do prowadzenia rachunkowości rolnej w gospodarstwie rolnym.

Usługa wykonywana jest po zawarciu umowy z Gospodarstwem Pomocniczym WODR Oddział Grabanów.

Stawki opłat za sporządzenie całorocznego raportu dla jednego gospodarstwa wynoszą:

- ❖ raport końcowy rachunkowości pełnej 250 zł brutto,
- ❖ sporządzenie kwartalnych przepływów pieniężnych 100 zł brutto.

REKLAMA REKLAMA

PH „ARKADY”

Arkadiusz Mischuk

Rusiły 49, 21-222 Podedwórze
tel. (083) 379-51-24, kom. 608 516 126

**Oferuje do sprzedaży produkty firmy
EKOPLON S.A.**

• Koncentraty pełne - PROTAMIK	• Pasze pełnoporcjowe:
• Koncentraty 5% i 10%	➡ PRESTARTER
• Mieszanki witaminowo-mineralne	➡ STARTER
➡ FARMER	• Nawozy dolistne rolnicze
➡ EKOFOŚ	➡ EKOLIST MAKRO
➡ SORBIX	➡ EKOLIST MONO
• Prefiksy dla trzody chlewnej	➡ MIKROSOL
przeżuwaczy i drobiu:	• Nawozy ogrodnicze
➡ DYNAMIX	➡ MULTIWIT- płynne doglebowe
➡ EKOMIX	➡ MULTIWIT granulowane doglebowe
➡ PREMIX 4%	

Wykaz Zakładów Mięsnych i Ubojni, które prowadzą zakup żywca i dostawy na rzecz ARR półtusze wieprzowych

Woj. lubelskie

- ☞ Zakłady Mięsne „KOŃSKOWOLA” Spółka Jawna 24-130 Końskowola, ul. Żyrzyńska 44, tel.(0-81) 88-18-188, fax (0-81)889-21-39,
- ☞ Zakłady Mięsne „DOBROŚLAWÓW” Henryk Amanowicz Dobrosławów 43, 24-122 Góra Puławska, tel./fax (0-81) 88-19-431
- ☞ Zakłady Mięsne „Łmeat-Łuków” Spółka Akcyjna 21-400 Łuków, ul.Przemysłowa 15, tel. (0-25) 798-24-01+11, fax (0-26) 798-42-32,
- ☞ Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowo-Usługowe „GRAMAR” Sp z o.o. 22-200 Włodawa, ul.Przemysłowa 6, tel. (0-82) 572-18-27, tel./fax (0-82) 572-12-73,
- ☞ Masarnia B.J Nieścior, 23-418 Książpol, ul. Przemysłowa 12 tel./fax(0-84)687-75-00

Woj. podkarpackie

- ☞ Zakład Mięsny „DOBROWOLSCY” Sp. z o.o. 38-308 Wadowice Górne 93, tel.(0-14)888-97-88, fax (0-14) 666-97-83,
- ☞ SOKOŁÓW S.A. Oddział Zakłady Mięsne Jarosław 37-500 Jarosław, ul. Przemysłowa 2 tel.(0-18) 621-20-61,
- ☞ Zakłady Mięsne w Dębicy Spółka Akcyjna 38-200 Dębica, ul.Fabryczna 1tel.(0-14) 683-40-81, fax (0-14) 683-21-30,

Woj. świętokrzyskie

- ☞ CONSTAR Spółka Akcyjna, 27-200 Starachowice, ul.Krańcowa 4, tel.(0-41) 274-88-41,

*Autoryzowany dealer firmy
Westfalia Landtechnik Polen Sp. z o.o.*

WESTFALIA

P.P.H.U. „MLEKO-SYSTEM”

ul. Składnicowa 8

21-200 Parczew

tel. (083) 355 13 09, fax. (083) 355 13 08

Oferuje

- Wyposażenie budynków inwentarskich do hodowli bydła
  - urządzenia udojowe i schładzające (nowe i używane) firmy Westfalia
  - kalenice dachowe oraz kurtyny firmy ARNTJEN
  - przegrody stanowiskowe do obór uwięziowych oraz wolnostanowiskowych
- Wozy paszowe firmy TRIOLIET
- Środki higieny doju
  - Części zamienne do wszystkich typów dojarek
  - Fachowe doradztwo
  - Artykuły zootechniczne

**SPRZEDAŻ
RATALNA**

OGŁOSZENIA

OGŁOSZENIA

Lekarz weterynarii

Radostaw Czyżak

tel. praca (083) 345 30 11

Zakład Lecznictwa Zwierząt

21-504 Rokitno

tel. kom. 0 603 184 254

wykonuje:

- leczenie i profilaktyka,
- wyjazdowe badanie na ciążę USG,
- posiada certyfikat Ministra Rolnictwa do inseminacji klaczy, także choroby bydła i świń - specjalista chorób świń.

Sprzedam jałówki mieszańce z krzyżowania rasy mlecznej z rasą mięsną (Limousin i Red angus) w wadze 200-400 kg - 20 sztuk. Tel. 0602243319

Sprzedaż pasz, koncentratów, dodatków paszowych, premiksów i otrąb. Biała Podlaska ul. Warszawska 89, tel. 343 18 26 po 13

**Gospodarstwo Pomocnicze przy WODR
w Lublinie Oddział w Grabanowie**

organizuje w okresie zimowym kursy chemizacyjne. Chętni proszeni o zgłaszanie się telefoniczne do Powiatowych Zespołów Doradztwa Rolniczego - adresy i telefony na s. 2.

Stacja Chemiczno- Rolnicza

Oddział w Lublinie

wykonuje analizy gleb, ziem i podłoży ogrodniczych, roślin, pasz i nawozów. Oznacza pH, makro i mikroelementy, zawartości metali ciężkich, siarki i azotynów. Opracowuje zalecenia nawozowe, potrzeby wapnowania, mapy odczynu i zasobności gleb. Pobiera próbki: gleby, nawozów i materiału roślinnego.

Lublin ul. Sławinkowska 5 tel. (081) 742 63 01.

Kontakt ze specjalistą terenowym:

Kazimierz Nowak tel. 0605 629 882

Jan Korniluk tel. 0605 443 09

Autoryzowany punkt sprzedaży

AGROTECH

**Lucjan Pawluk 21-500 Biała Podlaska, Styrzyniec 97,
tel/fax (083) 341 09 84, kom. 0505 065 893 Ofaruje:** myjki wysokociśnieniowe, detergenty, nagrzewnice (olejowe, gazowe i elektryczne).

Skala wsparcia rolnictwa polskiego na tle innych krajów

Rola rolnictwa, mierzona udziałem w wytwarzaniu Produktu Krajowego Brutto, w gospodarce większości krajów świata maleje. Spada też udział surowców rolniczych w wartości żywności. Zmniejsza się również udział ludności aktywnej zawodowo w rolnictwie³⁷. Mimo takiej sytuacji rządy przypisują rolnictwu olbrzymią rolę. Wyraża się to w różny sposób, jednak najczęściej wiąże się z polityką subsydiowania rolnictwa lub ochrony własnego rynku przed konkurencją innych producentów. Wskazuje na to, np. poziom wskaźnika PSE (syntetyczny wskaźnik wsparcia producentów rolnych), który w 2001 r. w UE wynosił 35 %, w USA 21 %, zaś w Polsce tylko 10 %. Mocno wspierają rolnictwo nawet kraje bardzo bogate, które mogą importować żywność. Są to Szwajcaria (PSE 69 %), Norwegia (67 %), czy Japonia (59 %). Jako motywy takich decyzji można wymienić z jednej strony związane z zachowaniem bezpieczeństwa żywnościowego, z drugiej zaś z podtrzymaniem poziomu dochodów części ludności wiejskiej. Chodzi także o wykorzystanie własnych zasobów zarówno ludzkich, jak i ziemi w celach rolniczych oraz pokrewnych. Społeczeństwa są też zainteresowane utrzymaniem

aktywności gospodarczej na terenach wiejskich, nawet przyrodniczo upośledzonych.

Polska, jako kraj niezbyt zamożny, tym bardziej nie może sobie pozwolić na lekceważenie problemów rolnictwa, czy też niewykorzystanie lub niską efektywność stosowania posiadanych zasobów. Ważne wydaje się więc rozpoznanie stanu wykorzystania potencjału polskiego rolnictwa, barier w jego poprawie i analiza potrzebnych dostosowań.

Potencjał rolnictwa polskiego na tle krajów Unii Europejskiej

Państwa należące do Unii Europejskiej są bardzo zróżnicowane pod względem potencjału produkcyjnego w rolnictwie, zaś za podstawową jego miarę można uznać obszar ziemi rolniczej (tab. 1). Powierzchnia użytków rolnych waha się od 1,5 mln ha (Belgia z Luksemburgiem), do 30 mln ha (Hiszpania i Francja). Z tego punktu widzenia po 2004 r. Polska będzie trzecim krajem UE, przed

Tabela 1. Potencjał rolnictwa Unii Europejskiej i Polski w 1998 r.

Kraj	Powierzchnia Użytków Rolnych (tys. ha)	Udział w powierzchni ogólnej		Udział rodzajów użytków W UR (%)		
		UR	GO	TUZ	Plantacje wieloletnie	GO
UE (15)	142501	43,9	23,3	39,3	7,7	53,0
Austria	3422	40,8	16,7	56,8	2,4	40,8
Belgia/luksemburg	1518	45,9	24,5	45,2	1,3	53,5
Dania	2672	62,0	54,9	11,2	0,3	88,5
Finlandia	2284	6,8	6,4	5,0	0,1	94,9
Francja	29944	54,3	33,3	34,8	3,9	61,3
Grecja	9091	68,9	21,5	56,6	12,1	31,3
Hiszpania	30080	59,4	28,2	36,5	16,0	47,5
Holandia	1973	48,3	22,2	52,3	1,8	45,9
Irlandia	4414	62,8	19,3	69,2	0,1	30,7
Niemcy	17373	48,7	33,3	30,3	1,3	68,4
Portugalia	3572	38,8	20,4	27,8	19,6	52,6
Szwecja	3272	7,3	6,2	14,9	0,0	85,1
Wielka Brytania	17509	71,5	25,6	64,0	0,2	35,8
Włochy	15377	51,0	27,5	28,3	17,9	53,8
Polska	18443	59,0	45,1	22,0	2,1	75,9

Wielką Brytanią i Niemcami. Istnieją też różnice w wykorzystaniu ziemi. I tak, np. w Szwecji na cele rolnicze użytkuje się zaledwie 7,3 % ogólnej powierzchni kraju, podczas gdy w Wielkiej Brytanii dziesięciokrotnie więcej. Wśród użytków rolnych także odmienne jest przeznaczenie ziemi - od dominacji gruntów ornych w krajach skandynawskich (85-95 %), przez przewagę trwałych użytków zielonych (Wyspy Brytyjskie, Grecja), aż po wysoki udział plantacji trwałych (kraje południa Europy, 12-20 %). Oznacza to, że nie ma wspólnego modelu dla Europy, zaś polskie rolnictwo w stosunku do przeciętnych danych dla UE

Ciąg dalszy na s. 14

Analizy ekonomiczne

charakteryzuje się wyższym udziałem gruntów ornych, zaś mniejszym trwałych użytków zielonych i plantacji trwałych.

Potencjał produkcyjny polskiego rolnictwa w produkcji roślinnej nie jest w pełni wykorzystywany. Polska dysponuje bowiem obszarem równoważnym z 18,6% powierzchni gruntów ornych UE, natomiast w 1999 r. uzyskała zaledwie 12,5% zbioru zbóż, 11,6% buraków cukrowych i 10,6% rzepaku. Jedynie w przypadku ziemniaków sytuacja była korzystniejsza (43,5%). O pozycji Polski zdecydowały niższe plony, które w 1999 r. w przypadku, np. pszenicy były niższe o 38,6%, ziemniaków o 54,5%, buraków cukrowych o 37,7%, zaś rzepaku o 35,4% aniżeli w UE. W stosunku do osiągnięć krajów przodujących sytuacja kształtowała się o jeszcze mniej korzystnie. Można jeszcze dodać, że wartość produkcji końcowej roślinnej w Polsce w 1999 r. wynosiła zaledwie 4,9% produkcji UE. Źródeł takiej sytuacji można poszukiwać w ekstensyfikacji polskiego rolnictwa, niższym poziomie zaawansowania technologicznego i gorszych warunkach naturalnych. Na przykład, do połowy lat 80. w UE zużycie nawozów mineralnych wzrastało i w 1985 r. wynosiło 143 kg NPK/ha UR. W latach 90. zużycie to spadło, co wiązało się z nadprodukcją żywności, postępowaniem genetycznym oraz coraz efektywniejszym wykorzystaniem nawozów. W Polsce natomiast największe

dawki nawozów mineralnych stosowano w latach 70. i 80. (były lata, w których poziom nawożenia w Polsce był 30-40% wyższy niż w krajach EWG). Na początku lat 90. zużycie nawozów w Polsce spadło do 62,1 kg/ha UR (1992 r.), po 1993 r. nastąpił powolny wzrost, jednak jest ono o około 30 kg/ha mniejsze aniżeli w UE.

Także podaż środków ochrony roślin po 1990 r. spadła z około 1,4 kg substancji aktywnej na 1 ha GO i sadów (1989 r.) do poniżej 0,4 kg (1991 r.), zaś w następnych latach miał miejsce powolny wzrost, do 0,8-0,9 kg/ha. Dawki pestycydów są znacznie niższe od stosowanych w UE (w Niemczech w 2000 r. ponad 2 kg, zaś w Wielkiej Brytanii - 4,8 kg/ha).

Jedną z ważniejszych miar efektywności wykorzystania zasobów ziemi są plony, które w krajach UE wzrastają, mimo spadku nawożenia mineralnego. Wynika to z wykorzystania postępu biologicznego i technologicznego. Na przykład plony pszenicy w latach 1961-2000 wzrosły z 20 dt/ha do ponad 57 dt/ha (najwyższe w 2000 r. odnotowano w Holandii i Irlandii - ponad 85 dt/ha). Porównanie tendencji występującej w Polsce i UE przedstawiamy na rysunku 1.

W Polsce do początku lat 90. średnie plony pszenicy, podobnie jak i innych zbóż, wykazywały tendencję wzrostową. W 1990 r. osiągnęły poziom: pszenicy 39,6, jęczmienia - 35,9, zaś owsa - 28,4 dt/ha. W latach 90.

przeciętne plony zbóż zmalały. Dystrans do krajów UE uległ więc pogłębieniu. Podobnie było w przypadku plonów ziemniaków, które w UE wzrosły (od 1961 r. ponad 2-krotnie), w Belgii, Luksemburgu oraz w Holandii osiągając około 450 dt/ha. W Polsce ma miejsce zastój i występują wahania od 100 do 200 dt/ha. W 1999 r. nasze zbiory stanowiły 43,5% zbiorów całej UE, kiedy w 1993 r. odsetek ten wynosił aż 76,6%.

Plony buraków cukrowych w UE wzrosły z 336 (1961 r.) do ponad 600 dt/ha (2000 r.), zaś najwyższe były we Francji (724). W Polsce osiągnęły one poziom EWG z lat 60. (354 dt/ha). W produkcji rzepaku różnice w plonowaniu są mniejsze, jednak nie ulegają zawężeniu.

Także w produkcji zwierzęcej Polska dysponuje liczącym się potencjałem. Wybrane dane liczbowe z tego zakresu przedstawiamy w tabeli 2.

Pogłowie trzody chlewnej i bydła w Polsce na tle wybranych krajów UE w 2000 r.

Pośród krajów kandydujących do UE Polska jest największym producentem mięsa. Na przykład, produkcja wieprzowiny tych krajów stanowi 10% produkcji UE, z czego 45% wytwarza Polska, która stanie się trzecim jej producentem w Unii. Najwięcej trzody chlewnej mają Niemcy (21% pogłowia). Po integracji udział Polski wyniesie 12,9%, zaś Niemiec spadnie do 18,3%. Obecne polskie pogłowie trzody stanowi 14,8% unijnego, a produkcja wieprzowiny 14,2%. W produkcji bydłowej Polska będzie trzecim producentem mleka oraz czwartym wołowi. Jako słabość produkcji mlecznej należy uznać niską wydajność krów (w 2000 r. 3778 l/rok wobec np. 7718 l w Szwecji, czy 7271 l w Danii) oraz wolny jej przyrost (w latach 1990-2000 o 5161, gdy w Szwecji, mimo znacznie wyższego poziomu wyjściowego, o 16211, a w Holandii o 11601).

TABELA 2.

Kraj	Pogłowie (mln szt.)		Produkcja żywca (tys. ton)	
	bydło	trzoda	wołowe	wieprzowe
Polska	6,1	17,1	349	1923
Belgia	-	7,3	260	987
Dania	-	11,6	159	1650
Niemcy	14,7	27,0	1363	3850
Hiszpania	6,2	23,7	697	2962
Francja	20,5	14,6	1590	23,15
Irlandia	6,7	1,8	-	244
Włochy	7,2	8,4	1160	1475
Holandia	-	13,1	485	1643
Wielka Brytania	11,1	6,5	708	923

Bogdan Klepacki SGGW Warszawa

Co daje rachunkowość rolna prowadzona w ramach Polskiego FADN?

Od 2002 roku w gospodarstwach rolników, którzy wyrazili na to zgodę, wdrażano jako program pilotażowy, system zbierania i wykorzystywania danych rachunkowych w ramach Polskiego FADN.

System ten jest nieodzownym elementem Wspólnej Polityki Rolnej państw Unii Europejskiej i został nałożony na każde państwo członkowskie.

Udostępnienie obiektywnych danych dotyczących dochodów i kosztów oraz wyników produkcyjnych gospodarstw rolnych stają się narzędziem oceny i programowania WPR.

Uzyskiwane dane w ramach Polskiego FADN, zgodnie z Ustawą o zbieraniu i wykorzystywaniu danych rachunkowych z gospodarstw rolnych (Dz. U. Nr 3 poz. 20 z 2001 r.), mają na celu:

- 1) określenie rocznych dochodów w gospodarstwach rolnych,
- 2) dokonywanie analizy ekonomicznej gospodarstw rolnych oraz ocenę sytuacji w rolnictwie i na rynkach rolnych.

Zgodnie z artykułem 4 wyżej wymienionej Ustawy, **dane rachunkowe nie mogą być wykorzystywane do celów podatkowych.** Również ta ustawa gwarantuje ochronę danych na zasadzie przepisów o ochronie danych osobowych.

W świetle przytoczonych przepisów aby dokonać analizy ekonomicznej gospodarstw i ocenić sytuację w rolnictwie i na rynkach rolnych muszą być dane z minimum 15 gospodarstw. Ciśnięcie się w tym miejscu pytanie. Czy dane z 15 gospodarstw są wystarczająco obiektywną reprezentacją wszystkich typów gospodarstw występujących w powiatach: białskim, łukowskim, parczewskim i radzyńskim?

Odpowiedź brzmi. Zdecydowanie nie!

Agencja Łącznikowa jaką jest Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej wspólnie z Wojewódzkim Ośrodkiem Doradztwa

Rolniczego w Lublinie określiła, że reprezentatywną liczbą dla wyżej wymienionych powiatów będzie 254 gospodarstw reprezentujące następujące typy:

- 1 uprawy polowe
- 2 warzywa
- 3 sady
- 4 bydło, owce, kozy
- 5 trzoda i dób
- 6 rośliny mieszane,
- 7 zwierzęta mieszane
- 8 roślinno-zwierzęce.

Spróbujmy teraz odpowiedzieć na zadane w tytule pytanie.

Gromadzenia danych w ramach rachunkowości FADN pozwolą na:

- coroczne określanie dochodów gospodarstw rolnych funkcjonujących na terenie Wspólnoty,
- analizę działalności gospodarstw rolnych,
- ocenę skutków projektowanych zmian dotyczących rolnictwa Wspólnoty.

To tyle na potrzeby Unii. A co dla Kraju?. Przede wszystkim "Karte Przetargową" w pertraktacjach w ramach Wspólnoty o jak najkorzystniejsze warunki ekonomiczno-produkcyjne dla naszych rolników. To są pośrednie korzyści.

A co z tego będzie miał rolnik?

Przede wszystkim korzyści bezpośrednie do których należą:

- WYROBIENIE W SOBIE NAWYKU DO GROMADZENIA I PORZĄDKOWANIA DOKUMENTÓW DOTYCZĄCYCH PROWADZONEGO GOSPODARSTWA ROLNEGO W JEDNYM MIEJSCU W DOMU,
- PODWYŻSZENIE WIEDZY Z ZAKRESU EKONOMIKI I ZARZĄDZANIA (GOSPODAROWANIE Z OŁÓWKIEM W RĘKU POPRAWIA TRAFNOŚĆ PODEJMOWANYCH DECYZJI W WYMIARZE TECHNOLOGICZNYM I EKONOMICZNYM),
- WYROBIENIE NAWYKU DO ZAPISYWANIA KAŻDEGO ZDARZENIA DOTYCZĄCEGO GOSPODARSTWA ROLNEGO W UCIECIE

ilościowym i wartościowym dostarczającego rolnikowi informacji służących:

- bieżącej ocenie wyników gospodarowania,
- kontroli dokonanych rozliczeń z odbiorcami i dostawcami materiałów,
- porównań uzyskanych wyników z planowanymi co pozwala na ewentualną korektę planów,
- utrzymania zdolności płatniczej gospodarstwa (bardzo istotne dla gospodarstw posiłkujących się kredytami. Zachowanie płynności finansowej),
- Systematyczne zapisy mogą być przydatne a nawet konieczne dla:
- prowadzenia książki przychodów i rozchodów,
- określania dochodu podlegającemu opodatkowaniu,
- rozliczenia podatku od towarów i usług (VAT),
- ułatwić ustalenie zdolności kredytowej,
- uwiarygodnić rolników ubiegających się o kredyty bankowe.
- Uzyskanie podstawowych danych do wykonywania kalkulacji dotyczących m. innymi:
- substytucji (zastępowania) nakładów,
- zwiększania poziomu nakładów,
- substytucji produkcji,
- zmiany technologii produkcji,
- gospodarowania zapasami,
- Uzyskanie podstawy empirycznej do podjęcia działalności grupowej:
- dane o realizowanych cenach i kwotach płaconych za materiały do produkcji,
- dane o marżach hurtowych i detalicznych i ich udziale w cenach płaconych za materiały do produkcji,
- dane o cenach i kwotach uzyskiwanych ze sprzedaży własnych produktów.

Kazimierz Kuć

Konkurs ZIELONE LATO 2003

Gospodarstwo agroturystyczne Grażyny i Jerzego Hryciuk z miejscowości Bubel Granna zostało wytypowane przez nasz Oddział do eliminacji krajowych konkursu "Zielone Lato 2003". Na szczeblu krajowym otrzymało II nagrodę Prezesa Krajowej Rady Izb Rolniczych.

Konkurs „Zielone Lato” to coroczna akcja antenowa Redakcji Rolnej Polskiego Radia i prasowa dwutygodnika "Modna Gospodyni". Jak co roku, patronat nad akcją objął Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi, a sprzymierzeńcami byli też:

- ❖ Minister Środowiska,
- ❖ Prezes Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa,
- ❖ Prezes Krajowej Rady Izb Rolniczych,
- ❖ Prezes Zarządu narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- ❖ Dyrektor Generalny Lasów Państwowych,
- ❖ Prezes Polskiego Związku Pszczelarskiego,
- ❖ Prezes Zarządu Polskiego Związku Łowieckiego.

Współorganizatorami były tradycyjnie Ośrodki Doradztwa Rolniczego i Stowarzyszenia Agroturystyczne.

Najważniejsze cele konkursu to

przede wszystkim pobudzanie przedsiębiorczości wśród mieszkańców wsi i promowanie obszarów wiejskich jako miejsca atrakcyjnego wypoczynku.

Tegoroczna edycja była już dziesiątą, jubileuszową edycją, jej finał odbył się w WODR Boguchwała koło Rzeszowa. Na uroczystość zaproszono właścicieli gospodarstw agroturystycznych wytypowanych do krajowego etapu, przedstawicieli doradztwa rolniczego i stowarzyszeń agroturystycznych.

W trakcie dwudniowego pobytu uczestnicy mieli okazję wymienić swoje osiągnięcia i doświadczenia z zakresu świadczenia usług turystycznych oraz zwiedzić i poznać specyfikę agroturystyki w Bieszczadach. Gospodarstwa w tym regionie, ze względu na warunki klimatyczne terenu mają dłuższy sezon agroturystyczny niż gospodarstwa w naszym regionie. W ofercie wykorzystują walory krajobrazowe, ale także sporą atrakcję stanowi kuchnia regionalna i tradycyjny wypiek chleba. Na uwagę zasługiwały też kompozycje kwiatowe z bibuły, jako elementy

dekoracji pomieszczeń oraz do sprzedaży dla turystów. Te bibułkowe kompozycje stanowią też pewnego rodzaju ofertę pobytu - warsztaty dla dzieci i młodzieży z nauką wykonywania takich kompozycji.

Głównym punktem uroczystości w Boguchwale było ogłoszenie wyników konkursu "Zielone Lato". Dla wyróżnionych gospodarstw przygotowano puchary i nagrody. Zwycięzcy konkursu i zdobywcy pucharu Ministra Rolnictwa to właściciele gospodarstwa agroturystycznego w Wydmusach na Kurpiach. Agroturystyką zajmują się od 5 lat.

Wraz z laureatką z naszego regionu uczestniczyłam w uroczystości podsumowania.

Laureatka konkursu na szczeblu lokalnym to: Pani Grażyna Hryciuk, która wraz z mężem prowadzi gospodarstwo agroturystyczne położone w miejscowości Bubel Granna, w gminie Janów Podlaski, w powiecie Biała Podlaska. Swoją działalność rozpoczęli w roku 1996. Decyzję o rozpoczęciu przedsięwzięcia podejmowali z nieufnością. Nie mieli pewności czy przygotowana oferta znajdzie nabywców oraz czy spełni ich oczekiwania. Przestronny, nowoczesny dom był za duży dla 5 - osobowej rodziny (gospodarze i troje dzieci). Z myślą, by przynajmniej pokryć częściowe wydatki utrzymania domu postanowili rozpocząć działalność.

Dla gości przygotowano 5 pokoi - 10 miejsc noclegowych. Z wyposażeniem pokoi w meble nie było problemów, gospodarz z zawodu stolarz doskonale wiedział w jakiego rodzaju meble wyposażać pokoje, jakie łóżka są najwygodniejsze. Gospodyni zajęła się wystrojem pokoi, pościel, narzuty i zasłony uszyła sama. Pewnym atutem były umiejętności kulinarne i przekonanie, że umie i lubi to robić.

Wraz z podjęciem decyzji o realizacji przedsięwzięcia gospodyni

Aktywizacja

➔ systematycznie podnosiła swoje kwalifikacje i doskonaliła umiejętności przydatne do prowadzenia gospodarstwa agroturystycznego. Rozpocząła od szkoleń doraźnych organizowanych przez Ośrodek Doradztwa Rolniczego, następnie, gdy w roku 1998 w siedzibie gminy powstało Stowarzyszenie Agroturystyczne, korzystała również z oferty szkoleniowej Stowarzyszenia. Należy wspomnieć, że Pani Hryciuk była jedną z inicjatorek powołania tej organizacji, a następnie aktywnym jej członkiem, obecnie członkiem Zarządu. Najważniejsze etapy doskonalenia zawodowego to: szkolenie podstawowe z zakresu prowadzenia działalności agroturystycznej, następnie gastronomia w turystyce wiejskiej, wykorzystanie w ofercie zasobów dziedzictwa kulturowego, kształtowanie produktu turystycznego. Ostatnim etapem szkoleniowym - ale nie końcowym - były 10 dniowe warsztaty szkoleniowe w Wojciechowie - Turystyka rekreacyjna i turystyka specjalistyczna. Zakończeniem szkolenia był wyjazd studyjny do Włoch dla wybranej z całego kraju grupy uczestników.

Pewien wpływ pracowników doradztwa oraz członkini Federacji przyspieszył decyzję o kategoryzacji obiektu. Odpowiedni standard pomieszczeń był przygotowany znacznie wcześniej,

toteż nie było kłopotów z uzyskaniem II kategorii. Dzięki temu obok tablicy z nazwą gospodarstwa pojawiła się tablica Polskiej Federacji ze znaczkiem i dwoma słoneczkami. Także dzięki dobrowolnej kategoryzacji gospodarstwo jest umieszczane w ogólnopolskich materiałach reklamowych Federacji.

Kwaterna jest chętnie i często odwiedzana przez gości. Wśród turystów dominują ludzie starsi i rodziny z dziećmi. Duży plac wokół domu to raj dla dzieci, mieszkańców blokowisk.

Właściciele mają też doświadczenia w zakresie przyjmowania grup młodzieżowych - bo tacy też chętnie tu wypoczywają. Nie omijają gospodarstwa goście zagraniczni, szczególnie licznie w trakcie aukcji koni arabskich w Janowie Podlaskim.

Przeglądając książkę pamiątkową z wpisami gości, przekonać się można, że w gospodarstwie bywają znani w kraju politycy, czy biznesu.

Duży wpływ na wybór gospodarstwa przez odwiedzających ma estetyczny wygląd gospodarstwa. Wszędzie panuje ład i porządek, a na szczególną uwagę zasługuje efektowny i bardzo zadbane ogród wypoczynkowo ozdobny.

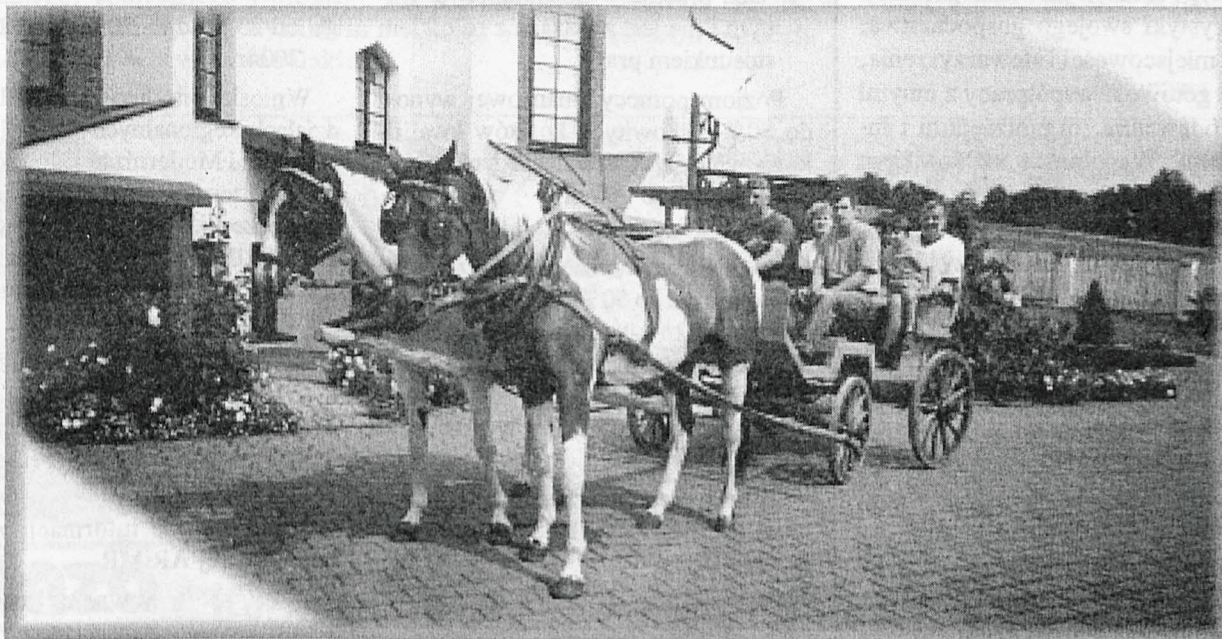
Obecnie ilość pokoi i miejsc noclegowych jest taka sama - 5 pokoi gościnnych w pokojach 1, 2, 3

osobowych i salon, pełniący rolę pokoju wypoczynkowego. Znaczej poprawie ulega wyposażenie i wystrój pomieszczeń, zwiększono liczbę łazienek (obecnie 3 łazienki na 5 pokoi). Wygospodarowano też dużą, dostosowaną do liczby gości kuchnię i jadalnię. Dzięki jadalni goście mogą na życzenie przygotowywać posiłki sami.

Oprócz wysokiego standardu zakwaterowania warto podkreślić smaczne wyżywienie, oparte na bazie produktów z gospodarstwa rolnego, z uwzględnienie potraw regionalnych i tradycyjnych. Gospodyni poleca: parowańce z soczewicą lub jagodami, barszcz białoruski, kisiel z owsa i chleb upieczony w prawdziwym piecu chlebowym.

Państwo Hryciukowie są właścicielami i prowadzą gospodarstwo rolne o powierzchni 19 ha. Dominuje produkcja roślinna. Z myślą o turystach został założony sad i jagodnik przydomowy oraz prowadzona jest uprawa różnych gatunków warzyw. Choć gospodarstwo nie posiada certyfikatu na produkcję metodami ekologicznymi, to w sadzie i jagodniku przydomowym nie stosuje się nawożenia i ochrony chemicznej, a gospodyni posiada dużą wiedzę, zdobytą na szkoleniach z zakresu rolnictwa ekologicznego.

Ciąg dalszy na s. 18 ➔

W gospodarstwie są zwierzęta takie jak kozy, 5 koni anglo - arabskich, krowa i drób.

Na szczególną uwagę zasługuje estetyka całej zagrody. Korzystne położenie gospodarstwa rolnego - po drugiej stronie drogi powoduje, że nie słychać odgłosów i zapachów charakterystycznych dla czynnego gospodarstwa rolnego. Jednocześnie bliskie położenie od części mieszkalnej daje turystom możliwość poznania prac rolniczych i oglądania zwierząt gospodarskich.

Gospodyni z zawodu ekonomistka stara się prowadzić kalkulacje cenowe, tak aby zapewnić pewien poziom zysku, a jednocześnie żeby oferta nie była droga. I tak nocleg kosztuje od 28 - 30 zł od osoby, za obiad należy zapłacić 15 zł, śniadanie i kolacja - po 10 zł.

Wymienione gospodarstwo położone jest na obszarze Parku Krajobrazowego "Podlaski Przełom Bugu", a dzięki uprzejmości i aktywności pracowników Parku, każdy turysta może poznać osobiście i atrakcje krajobrazowe.

Najważniejszymi czynnikami decydującymi o wytypowaniu gospodarstwa do eliminacji krajowych są - wysoki standard oferowanych usług, aktywność gospodarzy w kierunku promocji agroturystyki swojego gospodarstwa, swojej miejscowości i stowarzyszenia, a także gotowość współpracy z innymi kwaterodawcami, organizacjami i instytucjami. Współpraca z Ośrodkiem Doradztwa Rolniczego układa się bardzo dobrze, z korzyścią dla obu stron. Dzięki uprzejmości gospodarzy bardzo często korzystamy z obiektu jako bazy dydaktycznej dla uczniów szkół rolniczych, rolników rozpoczynających działalność agroturystyczną i samorządów. Pani Grażyna wraz z rodziną chętnie przyjmuje uczestników wyjazdów dydaktycznych, dzieląc się z nimi swoją wiedzą i doświadczeniem.

Maria Godziuk

Informujemy wszystkich zainteresowanych, że w programie SAPARD zostało uruchomione Działanie 4 "Różnicowanie działalności na obszarach wiejskich".

W ramach tego Działania wyodrębniono trzy Schematy:

- ♣ Schemat 4.1 "Tworzenie źródeł dodatkowego dochodu w gospodarstwach rolnych",
- ♣ Schemat 4.2 "Tworzenie miejsc pracy na obszarach wiejskich",
- ♣ Schemat 4.3 " Publiczna infrastruktura turystyczna na obszarach wiejskich".

Podmiotami uprawnionymi do ubiegania się o pomoc finansową w ramach schematu 4.1 są rolnicy lub domownicy w rozumieniu przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Przez rolnika rozumie się osobę fizyczną prowadzącą na własny rachunek działalność rolniczą jako posiadacz (samoistny lub zależny) gospodarstwa rolnego położonego w granicach Rzeczypospolitej Polskiej. Domownikiem jest osoba bliska rolnikowi, która spełnia następujące warunki:

- ♣ ukończyła 18 lat,
- ♣ pozostaje z rolnikiem we wspólnym gospodarstwie domowym lub zamieszkuje na terenie jego gospodarstwa albo w bliskim sąsiedztwie,
- ♣ stale pracuje w gospodarstwie rolnym i nie jest związana z rolnikiem stosunkiem pracy.

Poziom pomocy finansowej wynosi do 50 % całkowitych kosztów kwalifikowanych przedsięwzięcia i nie może przekroczyć 40 000 zł.

Schemat 4.2 jest adresowany do przedsiębiorców. Poziom pomocy finansowej wynosi do 50 % całkowitych kosztów kwalifikowanych przedsięwzięcia i nie może przekroczyć 210 000 zł, nie więcej jednak niż 35 000 zł na jedno utworzone miejsce pracy w przeliczeniu na pełny etat.

Zakres przedsięwzięć objętych pomocą finansową dla obu Schematów jest następujący:

- ♣ usługi dla gospodarstw rolnych,

ARiMR uruchamia Działanie 4 w Programie SAPARD

- ♣ drobna wytwórczość, usługi dla ludności, rzemiosło lub rękodzielnictwo,
- ♣ roboty i usługi budowlane oraz instalacyjne,
- ♣ usługi turystyczne (w tym agroturystyczne - w ramach Schematu 4.1),
- ♣ usługi transportowe w zakresie przewozu osób lub rzeczy,
- ♣ magazynowanie lub przechowywanie towarów,
- ♣ usługi komunalne,
- ♣ rachunkowość, doradztwo lub usługi informatyczne.

Szczegółowy wykaz działalności (na podstawie Polskiej Klasyfikacji Działalności), w zakresie którego mogą być realizowane przedsięwzięcia objęte pomocą na różnicowanie działalności określą załącznik nr 5 do Rozporządzenia Rady Ministrów opublikowany w Dzienniku Ustaw Nr 129 z 2003r.

Schemat 4.3 jest adresowany do gmin, związków międzygminnych, stowarzyszeń zarejestrowanych, izb rolniczych i gospodarczych, organizacji rolników i fundacji.

Zainteresowanym składaniem wniosków o pomoc finansową wyznaczono następujące terminy:

- ♣ od 3 grudnia 2003r do 22 grudnia 2003r,
- ♣ od 23 grudnia 2003r do 12 stycznia 2004r.

Wnioski przyjmowane będą w Oddziałach Regionalnych Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa właściwych terytorialnie dla miejsca realizacji przedsięwzięcia. Także w Oddziałach ARiMR uzyskać można szczegółowe informacje o warunkach ubiegania się o pomoc.

Zainteresowanych z rejonu działania WODR Oddziału w Grabanowie zapraszamy do siedziby Oddziału i biur Powiatowych Zespołów Doradztwa Rolniczego.

Na podstawie informacji ze strony internetowej ARiMR

www.arimr.gov.pl

Powołano do życia...

„POROZUMIENIE NA RZECZ ROZWOJU REGIONU BIALSKIEGO”

Każda wieś, gmina, powiat czy region ma swoje potrzeby i problemy z którymi się boryka. Wszędzie też spotyka się przyjazne instytucje i aktywnych ludzi, dążących do rozwiązania problemów lokalnych oraz poprawy sytuacji. Wiele dobrych pomysłów jest realizowanych skutecznie przez pojedyncze organizacje, instytucje lub osoby. Niektóre problemy przekraczają możliwości jednej czy dwóch organizacji a związane z nimi przedsięwzięcia okazują się zbyt duże, trudne lub kosztowne. Często też okazuje się, że interesy różnych grup społecznych teoretycznie takie same, w praktyce bywają rozbieżne a nawet sprzeczne ze sobą. W tym celu różne instytucje, organizacje pozarządowe i pojedynczy ludzie, decydują się na długotrwałą partnerską współpracę tworząc lokalne porozumienia. Wspólne działania stają się coraz istotniejsze również z punktu widzenia możliwości uzyskiwania pomocy finansowej, przekonało się o tym wiele organizacji realizujących projekty na rzecz rozwoju lokalnego.

Pomimo tego, iż idea partnerskiej współpracy różnych instytucji i organizacji spotyka się z coraz większym zainteresowaniem to wciąż jest ona jednym z najsłabszych ogniw rozwoju lokalnego.

W naszym regionie również została podjęta współpraca trzech sektorów: publicznego, społecznego i biznesu. Partnerstwo to jest wynikiem realizowanego w woj. lubelskim

projektu w ramach Programu PHARE 2000 pn.: „Wspieranie Rozwoju Lokalnych Porozumień na Rzecz Zatrudnienia.” Celem projektu było rozwinięcie umiejętności współpracy organizacji i instytucji działających w obszarze powiatowego rynku pracy. Formuła tego przedsięwzięcia została poszerzona o inne zagadnienia czego efektem było podpisanie 19 listopada 2003r., w siedzibie Oddziału Wojewódzkiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Grabanowie - „Porozumienia na rzecz Rozwoju Regionu Bialskiego”. Przedsięwzięciu patronują: Starosta Bialski Tadeusz Łazowski oraz Prezydent miasta Biała Podlaska Andrzej Czapski. Sygnatariuszami Porozumienia zostało ponad 80 osób wywodzących się z 69 organizacji i instytucji, wśród nich WODR Oddział w Grabanowie. Spośród reprezentantów różnych podmiotów wchodzących w skład Porozumienia, wybrano 15 osobową Radę Porozumienia, której zadaniem jest koordynacja działań. Pracami Rady kieruje Przewodniczący, Pan Waldemar Malesa.

Jak czytamy w Deklaracji Ideowej misją podpisanego Porozumienia jest: *„Poprawa warunków życia mieszkańców poprzez aktywne włącznie się w rozwiązywanie problemów oraz tworzenie warunków dla rozwoju”*. Wg Karty Współpracy celem nadrzędnym jest tworzenie warunków dla wzrostu gospodarczego i społecznego regionu w oparciu o rozwój zasobów ludzkich.

W ramach Forum Partnerów Porozumienia powołano 4 grupy zadaniowe:

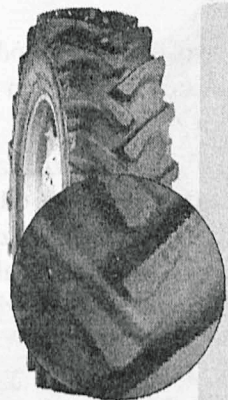
- ds. wspierania rozwoju gospodarczego
- ds. edukacji i kształcenia ustawicznego
- ds. inicjatyw obywatelskich
- ds. ekologii i rolnictwa

Praca Grup Zadaniowych będzie polegała m.in. na wspólnym przygotowaniu programów i projektów do realizacji.

Pełne wykorzystanie potencjału Porozumienia i osiągnięcie zakładanych celów będzie możliwe dzięki wspólnemu wysiłkowi i aktywnemu włączeniu się we wspólną pracę wielu podmiotów. Trwałość Porozumienia będzie w dużej mierze zależała od przekraczania społeczno - politycznych i osobistych podziałów oraz szukania wspólnej płaszczyzny działania.

Powołanie do życia „Porozumienia na rzecz Rozwoju Regionu Bialskiego” jest niewątpliwie godną uwagi inicjatywą, miejmy nadzieję, że jego utworzenie nie stanie się celem samym w sobie. Porozumienie powstało aby łączyć i koordynować wysiłki kilkudziesięciu podmiotów a sensem jego istnienia poza tworzeniem i realizacją projektów powinna być zdolność do poprawy stosunków społecznych oraz zmiany sposobu myślenia i działania mieszkańców naszego regionu.

Katarzyna Karmasz

OPONY ROLNICZE BIEŻNIKOWANE

-PEŁNA
GWARANCJA !

- UPUST ZA ZDANIE
STAREJ OPONY

- TRANSPORT
- SPRZEDAŻ RATALNA

✓ 6.00 - 16

✓ 14.9 - 24

✓ C 360

✓ M.F.

✓ 12.4 - 24

✓ C 330

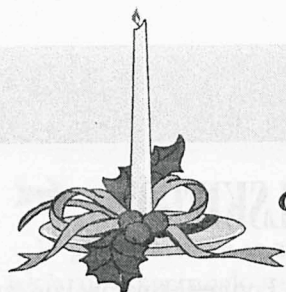
✓ C 380

✓ ZETOR

CHEŁM
Baza

Chel'm ul. Dembowskiego 1 tel. (082) 565-18-95

Wigilijne tradycje

Od najdawniejszych lat za najważniejsze święta w roku obrzędowym uważane były Święta Bożego Narodzenia. Dlatego też obchodzono je najbardziej uroczystie. Tak jest i dzisiaj. Z obchodami świąt wiązało się wiele wierzeń, zwyczajów i obrzędów. Część z nich uległa już dzisiaj zapomnieniu ale wiele przetrwało, a szczególnie na wsi się je kultywuje.

Święta Bożego Narodzenia rozpoczynają się tradycyjnie wieczerzą wigilijną spożywaną w gronie rodzinnym. Dzień ten miał szczególne znaczenie. Cały dzień wypełniały przy-

ukazanie się pierwszej gwiazdki było znakiem, że można już zasiąść do wigilijnego stołu. Szczególnie dzieci czekały niecierpliwie na ten moment, dorośli zresztą też, bo tego dnia wszystkich domowników obowiązywał post. Na wigilię zapraszano osoby samotne, a także przygotowywano wolne miejsce dla niespodziewanego podróżnego. Przed wigilijną kolacją domownicy odmawiali modlitwę, a następnie dzielono się opłatkiem i składano sobie życzenia. Stół wigilijny nakrywano białym obrusem, a pod nim kładziono trochę siana. W dawnej tradycji przestrze-

gano by liczba osób uczestniczących była parzysta, zaś ilość potraw miała być liczbą nieparzystą: 5, 7 lub 9. Chociaż żywienie mieszkańców wsi w 19 i na początku 20 wieku było ubogie, oparte na produktach z gospodarstwa, to jednak tego wie-

czoru, jak i w dni świąteczne nikt nie wstawał od stołu głodny.

Potrawy przygotowywano ze wszystkich uprawianych w gospodarstwie roślin, co miało zapewnić dobre plony w roku następnym.

Najważniejsze dania wieczerzy wigilijnej w omawianym okresie to:

- ★ barszcz, tzw. „żurek” z mąki żytniej lub owsianej,
- ★ barszcz z czerwonych buraków,
- ★ ugotowany groch polny,
- ★ kasze gotowane na sypko (jęczmienna, gryczana i jaglana). Kasze gotowano na sypko i polewano olejem, polewką z

suszonych owoców lub sosem grzybowym,

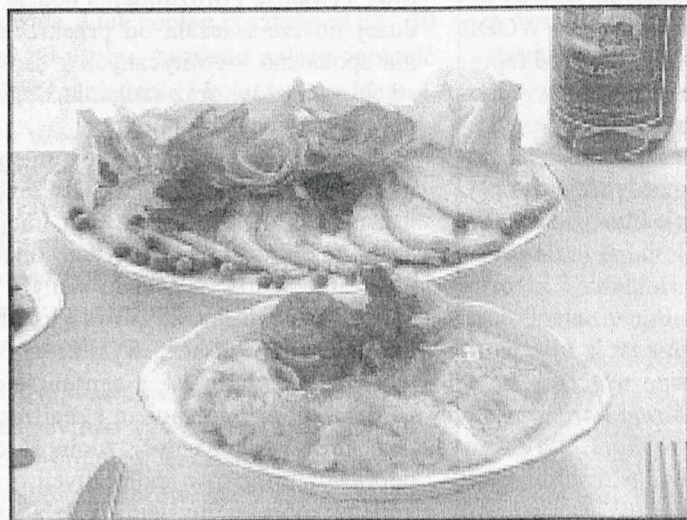
- ★ kluski z makiem,
- ★ kisiel owsiany z mąki owsianej,
- ★ pierogi z kapustą, grzybami, soczewicą, kaszą, jabłkami, śliwkami,
- ★ smażono też placki z mąki pszennej tzw. „racuchy”,
- ★ ważną potrawą wigilijną była „kutia” - przygotowywano ją z pęczaku lub pszenicy, z utartej z makiem z dodatkiem cukru lub miodu,
- ★ z mąki gryczanej przygotowywano napój zwany „sołoduchą”.

Na stołach zamożniejszych mieszkańców wsi gościła większa ilość potraw i były one bardziej wykwintne. Pojawiały się śledzie i ryby, a także słodkie wypieki - pierniczki, czy strucle makowe.

Wigilijny wieczór obfitował w wiele wierzeń, przesądów i wróżb. Wierzono, że tej nocy zwierzęta gospodarskie mówiły ludzkim głosem, nie wolno jednak było podsłuchiwać tej mowy przez gospodarzy. Stan pogody tego wieczoru pozwalał na przepowiednie, co do urodzaju w roku następnym. Kobiety wychodziły przed dom i spoglądały w niebo - jeśli było bezchmurne i gwiazdziste to znak, że kury będą się dobrze nosły, a krowy bąda dawały dużo mleka. W myśl ludowego przysłowia "jak pogodnie i jasno to w stodole ciasno" pogodne niebo gwarantowało wysokie plony w polu i ogrodzie.

Z długości wyciągniętego spod obrusu siana wnioskowano czy len urodzi się wysoki, czy niski.

W dzień wigilijny duże znaczenie przywiązywano do pierwszych odwiedzin w gospodarstwie. Jeśli będzie to kobieta - cielna krowa urodzi jałówkę, jeśli zaś dom pierwszy nawiedzi mężczyzna - będzie to byczek. W niektórych miejscowościach przyjsie kobiety wróżył głód i niedostatek, mężczyzny - dobrobyt.

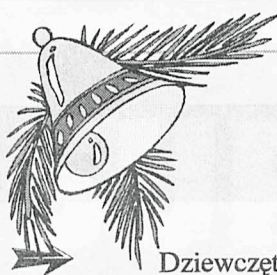

gotowania do wieczerzy wigilijnej. Pracy było dużo - trzeba było przygotować potrawy na wigilijny stół, ustroić pomieszczenia i ubrać choinkę. Tradycyjnymi świątecznymi ozdobami wiejskich mieszkań były pająki wykonywane ze słomy i bibuły oraz wycinanki. Pająki zawieszano u sufitu, a wycinankami dekorowano ściany i okna. Do dekoracji pomieszczeń wykorzystywano także gałązki jodły i świerka.

Najważniejszą ozdobą była choinka, którą dekorowano łańcuchami z bibuły i słomy, pajacykami z wydmuszek jaj, orzechami, jabłkami i ciasteczkami.

Boże Narodzenie...

Dziewczęta tego wieczoru wróżyły sobie zamążpójście. Wyciągały spod obrusa siano: zielone gwarantowało szybkie zamążpójście, zwiędłe trzeba było trochę poczekać, zaś żółte wróżyło staropanieństwo.

Tego wieczoru dokonywano wielu magicznych zabiegów, np. obwiązywano drzewka owocowe powrósłami ze snopa stojącego w izbie podczas wieczery wigilijnej. Zwierzętom dawano siano i chleb, dzielono się z nimi opłatkiem - miało to zapewnić ochronę zwierząt przed chorobami.

W wigilię obowiązywały też zakazy - należało mieć tego dnia dobry humor, nie wolno było się kłócić, bić dzieci, pożyczać pieniędzy. Kobiety starały się nie odwiedzać innych domów, aby nie prowokować nieszczęścia. Nie wolno było pić wody, aby nie mieć pragnienia w czasie żniw.

Po kolacji śpiewano kolędy lub rozmawiano. Około północy udawało się na pasterkę.

Na podstawie literatury z biblioteki wiedzy o regionie: **Bożena Warda.**

to tęsknota za tradycyjnym świętowaniem, poddajemy się niezwyklej atmosferze, cieszymy się wzajemną bliskością i życzliwością. Niech nadchodzące Święta będą tak piękne jak dawne, pełne spokoju i radości. Podaje kilka receptur, które możemy wykonać dla tych Świąt.

Rolada ze schabu nadziewana śliwkami

1,5 kg schabu środkowego bez kości, 15 dag miękkich śliwek suszonych bez pestek, 5 dag masła, łyżka ziół prowansalskich, łyżka masła do posmarowania rolady.

Umyte i osuszone mięso rozkroić nożem tak, by powstał prostokąt, posolić. Masło lekko podgrzać, posmarować nim mięso z jednej strony, posypać je ziołami prowansalskimi i pieprzem, obłożyć śliwkami. Schab zwinąć, obwiązać sznurkiem, posmarować masłem. Piec w brytfance w gorącym piekarniku, podlewając od czasu do czasu powstającym w czasie pieczenia sosem.

Rolada z indyka z morelami

Duża pierś indyka, 50 dag chudego mięsa wieprzowego, 15 dag suszonych moreli, 2 łyżki masła, 2 łyżki posiekanej natki pietruszki, 2 łyżki oleju, słodka papryka, sól, pieprz.

Mięso rozklepać, uważając by go nie podziurkować, natrzeć papryką, posolić, popieprzyć. Wieprzowinę wraz z kawałkami mięsa indyczego, które odpadły w czasie rozklepywania, zemleć, przyprawić do smaku solą i pieprzem, wymieszać z masłem, pokrojonymi w paski morelami i natką. Rozsmarować farsz na płacie mięsa, zrolować i zasznurować bawełnianą nicią. Włożyć roladę do natłuszczonej formy, podlać odrobiną wody, skropić olejem, wstawić do nagrzanego piekarnika.

Keks

1 margaryna
Kasia, 1szklanka

cukru pudru, 2 szklanki mąki, 5 jaj, 1 łyżeczka proszku do pieczenia, bakalie.

Utrzeć margarynę, dodać żółtka, następnie cukier puder, połączyć z mąką wymieszaną z proszkiem do pieczenia i pianę ubitą z białek. Posiekane bakalie wymieszane z łyżką mąki wsypać do ciasta i delikatnie wymieszać. Ciasto wylać do wąskiej foremki. Piec około 50 min.

Pierniczki

2 szklanki mąki, 2 jaja, 3 szklanki cukru, łyżka masła, 2 łyżki miodu, łyżeczka sody oczyszczonej, łyżeczka utłuczonych przypraw (cynamon, goździki, pieprz). Do ozdabiania pierniczek: orzechy, wiórki kokosowe lub kolorowy maczek.

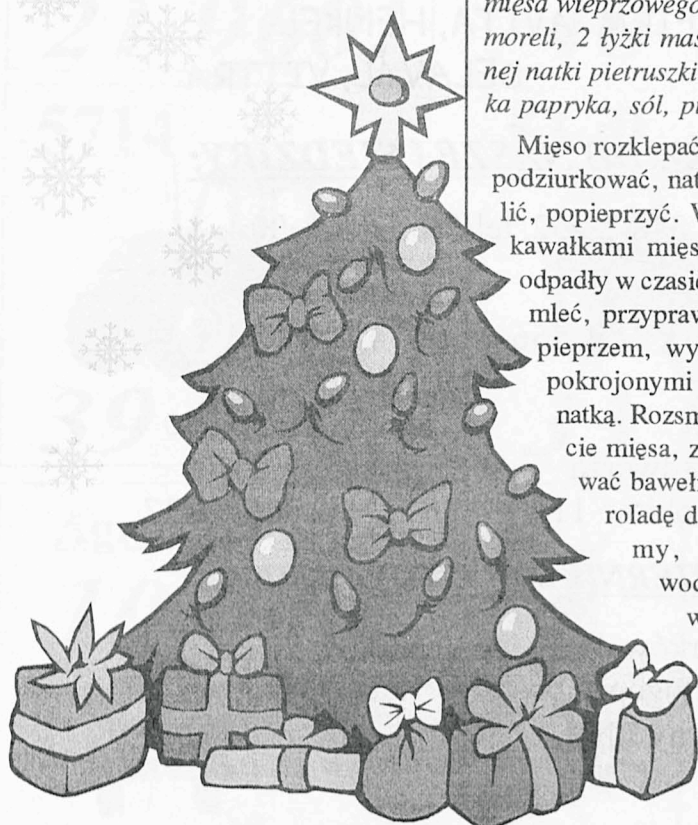
Do przesianej mąki wlać rozpuszczony gorący miód i łyżką wyrobić ciasto. Dodać cukier, sodę, przyprawy, a gdy masa lekko przestygnie - masło i jedno jajo. Następnie dokładnie wyrobić ciasto ręką, aż będzie gładkie. Gotowe rozwałkować na posypanej mąką stolnicy. Szklanką lub foremkami wykroić z ciasta pierniczki, posmarować gorącym jajem, polać polewą czekoladową i ostudzone udekorować. Piec około 15 min.

Rolada piegusek

Ciasto: po pół szklanki białek, cukru, mąki i maku. Krem: budyń waniliowy bez cukru, półtorej szklanki mleka, kostka masła, pół szklanki cukru, 4 połówki brzoskwiń z puszki. Do dekoracji: pół szklanki kremówki, łyżka cukru pudru.

Wykonanie: ubić białka, dodać cukier, ubijając dalej, wsypać mąkę i na końcu mak, delikatnie wymieszać. Upiec. Ugotować budyń w półtorej szklanki mleka, osłodzić podaną ilością cukru, wystudzić. Do utartego masła dodawać stopniowo budyń, na końcu połączyć masę z brzoskwiniami pokrojonymi w paseczki. Roladę posmarować kremem, zwinąć. Wierzch udekorować kremówką ubitą z cukrem i kawałkami brzoskwiń.

Elżbieta Oczkowska
PZDR- Radzyń Podl.

**To
już
10 lat**

**ZAPRASZAMY DO NOWO OTWARTEGO
SKLEPU W WISZNICACH
UL. PRZEMYSŁOWA 13 (DAWNA BAZA GS)
TEL. (083) 378-15-23**

POLECAMY:

- PASZE, KONCENTRATY, DODATKI PASZOWE
- PRODUKTY FIRM LNB, AVITA, SANO, CHAPPI,
- CZĘŚCI DO CIĄGNIKÓW C-360, C-330
- CZĘŚCI DO KOMBAJNU BIZON
- CZĘŚCI DO URZĄDZEŃ UPRAWOWYCH
- CZĘŚCI DO CIĄGNIKÓW I URZĄDZEŃ ZACHODNICH
- ART. ZOOTECHNICZNO-WETERYNARYJNE
- WYPOSAŻENIE POMIESZCZEŃ INWENTARSKICH
- ŚRODKI HIGIENY DOJU FIRM: AVITA, HENKEL,
DELAVAL, VITTRA

ZAPRASZAMY TAKŻE DO NASZEJ SIEDZIBY:

► KOJPASZ sp.j. Dubica Dolna 26. tel. 378-22-52, tel/fax 378-23-00
oraz własnych punktów sprzedaży:

► Dawidy 83	tel. 356-04-07
► Łomazy ul. Lubelska 12	tel. 341-74-16
► Białka k/Radzynia	tel. 0/501-652-980
► "U Vuzla" Opole k/Podedwórze	tel. 379-50-14
► Szymczuk Bożena Rokitno 110	tel. 345-32-37

PROMOCJE W PAŹDZIERNIKU I LISTOPADZIE:

- Przy jednorazowym zakupie 2 worków 45 kg lub 4 worków 20 kg koncentratów naszej produkcji – długopis, otwieracz lub zapalniczka gratis.
- Nowe niższe ceny na premiksy firmy LNB.

SUPER OKAZJA !!!

CIĄGNIKI W PROGRAMIE SAPARD

CENY
WYBRANYCH MODELI DO
WYKORZYSTANIA W PROGRAMIE SAPARD

TAŃSZE NAWET O 50%

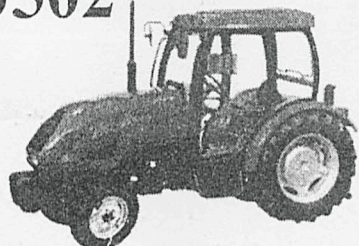
URSUS

Fetor

JOHN DEERE

3502

21 960!

7340

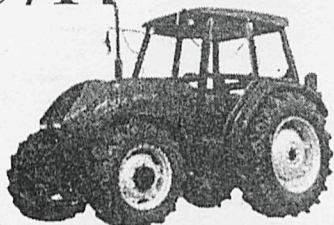
40 725!

5410N

51 000!

5714

39 900!

5340

33 800!

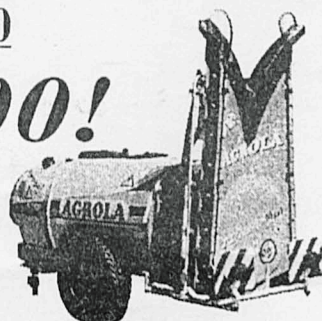
5310

47 000!

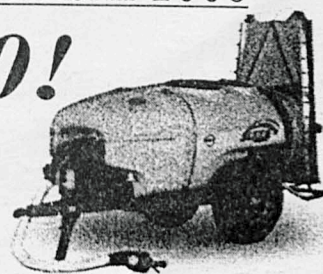
Agrola 1500

10 000!

Pilmet Millenium 1000

9 000!

Usługi hotelowe

Gospodarstwo Pomocnicze przy
Wojewódzkim Ośrodku Doradztwa
Rolniczego w Lublinie
z/s w Końskowoli
Oddział w Grabanowie
Tel. (083) 343 37 92,
80 10 185
Fax (083) 343 81 98
(e-mail) odrgrabanow@cyber.pl
www.odrgrabanow.cyber.pl

W otoczeniu zabytkowego parku

Oferujemy usługi hotelowe

- dysponujemy pokojami 1, 2, 3, 4 i 5 osobowymi (70 miejsc), wyposażonymi w telewizję kablową i łazienki
- posiadamy klimatyzowaną salę na 200 osób
- pełne wyżywienie

Organizujemy:

- kursy
- szkolenia
- seminaria
- warsztaty artystyczne
- posiadamy salę szkoleniowo-dydaktyczną wyposażoną w środki audiowizualne

Trasa dojazdu do ODR w Grabanowie

Zapraszamy

